

Onderzoeksrapport Verkiezingen Europees Parlement BES 2019

Onderzoek naar de effecten van de voorlichtingscampagne voor de
verkiezingen van het Europees Parlement op Bonaire, Sint Eustatius
en Saba

Samenvatting

Achtergrond

De bevolking van Bonaire, Saba en Sint Eustatius ging op 23 mei 2019 voor de tweede keer naar het stembureau om te stemmen voor de Nederlandse vertegenwoordigers in het Europees Parlement op 23 mei 2019. In 2009 konden inwoners van de voormalige Nederlandse Antillen voor het eerst stemmen voor het Europees Parlement, dit verliep destijds niet via een stembureau maar via briefstemmen.

Om inwoners van Bonaire, Saba en Sint Eustatius te informeren over het stemproces is er een voorlichtingscampagne gehouden door de Rijksdienst Caribisch Nederland (RCN) vanaf 11 april 2019.

Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) is verantwoordelijk voor de voorlichtingscampagne van deze verkiezingen op de BES-eilanden. Graag komt BZK er middels dit onderzoek achter wat de effecten zijn van deze voorlichtingscampagnes.

De hoofdvraag luidde: *Was u bekend met het feit dat er op donderdag 23 mei 2019 verkiezingen waren, en voor welk orgaan?*

Zowel per eiland, als voor de drie eilanden in totaal, is er onderzocht of de inwoners zijn bereikt, of de boodschap helder was, of er informatie ontbrak en of er onderdelen verbeterd kunnen worden.

Onderzoeksopzet

De onderzoekers hebben er in hun onderzoeksopzet voor gekozen om de hoofdvragen onder te verdelen in meerdere deelvragen:

1. Was u bekend met het feit dat er op 23 mei 2019 verkiezingen waren, en waarvoor?
2. Was u bekend met de stemregels, zoals:
 - a. Dat u uw stempas mee moest nemen?
 - b. Dat u een geldig ID-bewijs mee moest nemen?
 - c. Dat u een volmacht kon verlenen of ontvangen?
 - d. Dat u kon gaan stemmen bij ieder stemlokaal op uw eiland (indien er meerdere stemlokalen waren)
 - e. Kende u de openingstijden van de stemlokalen?
 - f. Was u op de hoogte van de procedure voor het aanvragen van een vervangende stempas?
3. Via welke mediakanalen heeft u informatie ontvangen over deze verkiezingen?
4. Heeft u gestemd?
 - a. Waarom wel?
 - b. Waarom niet?
5. Weet u wat de functie en taken zijn van het Europees Parlement?
6. Kent u het belang van de verkiezingen voor het Europees Parlement?

Zowel per eiland, als voor de drie eilanden in totaal, is er middels kwantitatief onderzoek onderzocht of de inwoners zijn bereikt, en zo ja, via welke media- en informatiekanalen en of men de vooraf, met de opdrachtgever, vastgestelde hoofdvragen met 'Ja' heeft beantwoord. Er zijn op de drie eilanden zowel online als offline enquêtes gehouden. In totaal zijn er 1184 respondenten begonnen aan de enquête. Daarvan zijn er 150 respondenten gediskwalificeerd van deelname omdat zij niet kiesgerechtigd waren. In totaal hebben 929 respondenten de enquête volledig ingevuld.

Als we deze aantallen afzetten tegen de opkomst in personen per eiland (Bonaire 1.555 personen, Sint Eustatius 159 personen en Saba 113 personen), dan kunnen we vaststellen dat het aantal reacties op deze enquête boven verwachting was.

Conclusies

- De hoofdvraag konden de onderzoekers op basis van de antwoorden op de eerdergenoemde deelvragen beantwoorden. Zij kunnen vaststellen dat 90% van de respondenten op Bonaire, Sint Eustatius en Saba op de hoogte waren van het feit dat er verkiezingen waren. 65.88% van de respondenten wist eveneens voor welk orgaan er verkiezingen werden gehouden.
- We kunnen concluderen dat ruim 75.89% van de respondenten wist dat ze een stempas en geldig ID-bewijs mee moesten nemen om te kunnen stemmen. We zien dat de mogelijkheid tot het geven of ontvangen van een volmacht minder bekend was, met circa 52.53%. Dit geldt ook voor de mogelijkheid tot stemmen bij ieder stemlokaal op het eiland en de openingstijden van de stemlokalen, met respectievelijk 56.30% en 47.69%.
- Wat opvalt is dat slechts 32.19% van de respondenten wist hoe zij een vervangende stempas aan konden vragen.
- Op Bonaire en Sint Eustatius zijn de advertenties en posts op sociale media in combinatie met de radiocommercials het meest effectief geweest voor de verspreiding van de informatie met betrekking tot deze verkiezingen. Op Saba waren dat sociale media, mond-tot-mond reclame en posters en billboards.
- We kunnen concluderen dat 16.25% van de respondenten wist wat de functie en taken waren van het Europees parlement doordat zij daar informatie over hebben ontvangen via diverse informatie- en mediakanalen, in de aanloop naar de verkiezingen. We kunnen daarnaast concluderen dat circa 14.85% van de personen is geïnformeerd over het belang van de verkiezingen voor hun eiland, doordat zij informatie hebben ontvangen via diverse informatie- en mediakanalen. Hoewel dit geen onderdeel van de voorlichtingscampagne was die is onderzocht, is dit wel meegenomen in dit onderzoek omdat het mede van belang is voor de opkomst bij dit soort verkiezingen.

Aanbevelingen voor RCN en BZK

- Bijna alle respondenten hebben aangegeven dat zij ervan op de hoogte waren dat er verkiezingen zijn gehouden op 23 mei, maar niet alle respondenten wisten voor welk orgaan er verkiezingen zijn gehouden. Daarom adviseren de onderzoekers om deze inhoudelijke informatie eerder te verspreiden en dus eveneens eerder media-aandacht te geven.
- Het zou goed zijn om algemene informatie over het Europees Parlement zoals de functie, taken, het belang van en invloed op het eiland, in meerdere talen op de eilanden te verspreiden ruim voorafgaand aan de verkiezingen. Hierin dient dan ook duidelijke aangegeven te worden wat de lokale binding is van het Europees Parlement met de drie eilanden. Dit is voor het grootste deel van de respondenten niet duidelijk. Zij willen hierin beter en volledig voorgelicht worden. Op deze manier zal een grotere groep bereid zijn om hun stem uit te brengen tijdens deze verkiezingen, dit werd meermaals aangegeven in zowel de online als offline enquêtes. Zodra wij als onderzoekers een aantal voorbeelden noemden van projecten die ondersteund zijn of worden met geld vanuit het European Development Fund (EDF), werd de invloed van Europa direct tastbaar voor de respondenten. Ons advies is dan ook om in toekomstige campagnes meer informatie te verstrekken over lokale projecten die mogelijk zijn gemaakt door steun vanuit de EU.
- We zien dat 9.5% van de respondenten die stemgerechtigd waren hebben aangegeven dat zij geen stempas hebben ontvangen. Wellicht kan het ministerie van BZK de bezorging van de stempassen, in samenwerking met de Openbare Lichamen verder optimaliseren.

- Het proces voor het verkrijgen van een vervangende stempas is het minst bekend bij de respondenten. Dit houdt in dat de personen die geen stempas hebben ontvangen, dus vaak ook niet weten hoe zij die dan alsnog kunnen verkrijgen. Het advies is om tijdens de voorlichting voorafgaand aan de volgende verkiezingen, hier meer aandacht aan te besteden. Betere kennis van dit proces kan de opkomst verhogen.
- Op alle eilanden spelen radio en sociale media de belangrijkste rol in het bereiken van de kiezer. Het is goed om dit vast te houden en tijdig de campagnes te starten, zodat het publieke debat ook over de verkiezingen eerder op gang komt. Een aanzienlijk deel van de mensen gaf ook aan dat zij de informatie via mond-tot-mond reclame hebben ontvangen, het is daarom belangrijk dat verspreiding van de informatie eerder op gang komt. Ons advies is om hier minstens 8 weken voor de verkiezingen mee te beginnen. We begrepen uit gesprekken met RCN dat dit normaliter de standaard is. Daarnaast begrepen ook dat hiervan is afgeweken omdat de campagnes voor verkiezingen voor de eilandsraad en kiescolleges erg dicht op deze campagne zaten. De onderzoekers willen echter graag benadrukken dat het verschil tussen deze verkiezingen juist duidelijk naar voren moet komen in de informatie die verspreid wordt. Het mag niet zo zijn dat inwoners het verschil tussen deze verkiezingen niet begrijpen. Juist omdat het Europees Parlement en het belang van de verkiezingen voor de eilanden maar bij een kleine groep duidelijk is, is het belangrijk om deze informatie tijdig te verspreiden. Zo komen het gesprek en de discussies lokaal reeds op gang. Wanneer dit vervolgens wordt gecombineerd met (persoonlijke) aandacht voor de eilanden vanuit de partijen, dan zal dit, naar vermoeden, resulteren in een hogere opkomst.

Aanbevelingen voor kandidaten van politieke partijen

- Slechts één kandidaat, Samira Rafaela, is voorafgaand aan de verkiezingen op bezoek gegaan naar de eilanden in de Caribische regio. Daarnaast had zij een radiocommercial lopen bij een radiozender op Bonaire. Dit heeft veel invloed gehad op de personen die zijn gaan stemmen, zij voelden zich daardoor gezien en gehoord. Het zou goed zijn als meerdere kandidaten, van verschillende partijen, de moeite nemen om de eilanden te bezoeken of in ieder geval hun communicatie en campagne eveneens richten op de eilanden. De respondenten hebben aangegeven hier veel waarde aan te hechten. Binnen Caribisch Nederland is in dit geval wel alleen Bonaire bezocht. Ons advies is om alle drie de eilanden persoonlijke aandacht te geven. Dat kan in de vorm van een bezoek maar ook via lokale mediakanalen. Op zowel Sint Eustatius als Saba gaven respondenten aan dat dit hun besluit om wel te gaan stemmen positief zou beïnvloeden.

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	5
1.1.	Achtergrond.....	5
1.2.	Projectfasering.....	5
2.	Onderzoekopzet.....	6
2.1.	Onderzoeksvragen.....	6
2.2.	Onderzoeksmethode.....	7
2.3.	Onderzoeksinstrumenten en dataverzameling	7
2.4.	Samenstelling respondentenpopulatie	8
2.5.	Omvang respondentenpopulatie	9
3.	Onderzoeksresultaten Bonaire, Sint Eustatius en Saba samen	11
3.1.	Omvang, samenstelling en benadering respondentenpopulatie	11
3.1.1.	Omvang respondentenpopulatie	11
3.1.2.	Verdeling en benadering leeftijdsgroepen	12
3.1.3.	Geslacht respondenten	13
3.1.4.	Moedertaal respondenten	13
3.1.5.	Voorkeurstaal voor communicatie vanuit de Rijksoverheid.....	14
3.1.6.	Nederlandse nationaliteit.....	14
3.1.7.	Nationaliteit van een ander Europees land.....	15
3.2.	Gemiddelde invulduur en voltooiingspercentage	15
3.3.	Antwoorden op de overige enquêtevragen van de respondenten op alle eilanden.....	16
4.	Onderzoeksresultaten Bonaire	17
4.1.	Samenstelling, omvang en benadering respondentenpopulatie Bonaire	17
4.1.1.	Verdeling en benadering leeftijdsgroepen Bonaire.....	17
4.1.2.	Geslacht respondenten Bonaire.....	17
4.1.3.	Moedertaal respondenten Bonaire	18
4.1.4.	Voorkeurstaal voor communicatie vanuit de Rijksoverheid.....	18
4.1.5.	Nederlandse nationaliteit.....	19
4.1.6.	Nationaliteit van een ander Europees land.....	19
4.2.	Antwoorden op de overige enquêtevragen van de respondenten op Bonaire.....	19
5.	Onderzoeksresultaten Sint Eustatius.....	20
5.1.	Omvang, samenstelling en benadering respondentenpopulatie Sint Eustatius.....	20
5.1.1.	Verdeling en benadering leeftijdsgroepen Sint Eustatius	20
5.1.2.	Geslacht respondenten Sint Eustatius.....	20
5.1.3.	Moedertaal respondenten Sint Eustatius.....	21
5.1.4.	Voorkeurstaal voor communicatie vanuit de Rijksoverheid.....	21
5.1.5.	Nederlandse nationaliteit Sint Eustatius	22
5.1.6.	Nationaliteit van een ander Europees land Sint Eustatius	22
5.2.	Antwoorden op de overige enquêtevragen van de respondenten op Sint Eustatius.....	22
6.	Onderzoeksresultaten Saba.....	23
6.1.	Omvang, samenstelling en benadering respondentenpopulatie Saba.....	23
6.1.1.	Verdeling en benadering leeftijdsgroepen Saba	23
6.1.2.	Geslacht respondenten Saba.....	23
6.1.3.	Moedertaal respondenten Saba.....	24
6.1.4.	Voorkeurstaal voor communicatie vanuit de Rijksoverheid Saba	24
6.1.5.	Nederlandse nationaliteit respondenten Saba.....	25
6.1.6.	Nationaliteit van een ander Europees land Saba	25
6.1.7.	Antwoorden op de overige enquêtevragen van de respondenten op Saba.....	25
7.	Samenvatting en conclusies.....	26
7.1.1.	Samenvatting en conclusies alle eilanden samen	26
7.1.2.	Samenvatting en conclusies deelvragen.....	26
7.1.3.	Samenvatting en conclusie hoofdvraag.....	29
7.2.	Samenvatting en conclusies Bonaire	30
7.2.1.	Samenvatting en conclusies deelvragen Bonaire	30
7.2.2.	Samenvatting en conclusie hoofdvraag Bonaire	33
7.3.	Samenvatting en conclusies Sint Eustatius.....	34
7.3.1.	Samenvatting en conclusies deelvragen Sint Eustatius	34
7.3.2.	Samenvatting en conclusie hoofdvraag Sint Eustatius	37
7.4.	Samenvatting en conclusies Saba.....	38
7.4.1.	Samenvatting en conclusies deelvragen Saba.....	38
7.4.2.	Samenvatting en conclusie hoofdvraag Saba	41
8.	Aanbevelingen	42
8.1.	Aanbevelingen voor RCN en BZK.....	42
8.2.	Aanbevelingen voor kandidaten van politieke partijen	42
	Bijlage 1 - Data-export onderzoeksdata.....	44
	Bijlage 2 - Export onderzoeksresultaten per enquêtevraag.....	44

1. Inleiding

1.1. Achtergrond

De bevolking van Bonaire, Saba en Sint Eustatius ging op 23 mei voor de tweede keer naar het stembureau om te stemmen voor de Nederlandse vertegenwoordigers in het Europees Parlement. In 2009 konden inwoners van de voormalige Nederlandse Antillen voor het eerst stemmen voor het Europees Parlement, dit verliep destijds niet via een stembureau maar via briefstemmen.

Om inwoners van Bonaire, Saba en Sint Eustatius te informeren over het stemproces is er een voorlichtingscampagne gehouden door de Rijksdienst Caribisch Nederland (RCN) vanaf 11 april 2019.

Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) is verantwoordelijk voor de voorlichtingscampagne van deze verkiezingen op de BES-eilanden. Graag komen zij er middels dit onderzoek achter wat de effecten zijn van deze voorlichtingscampagnes.

De hoofdvraag luidde: *Was u bekend met het feit dat er op donderdag 23 mei 2019 verkiezingen waren, en voor welk orgaan?*

Zowel per eiland, als voor de drie eilanden in totaal, is er onderzocht of de inwoners zijn bereikt, of de boodschap helder was, of er informatie ontbrak en of er onderdelen verbeterd kunnen worden.

1.2. Projectfasering

- **Initiatiefase**
 - Uitgevoerd door RCN.
 - O.a. ideevorming, programma van eisen, financiële dekking, projectdefinitie etc.
- **6 mei t/m 10 mei, Definitiefase**
 - Plan van aanpak, tijdplanning, kostenraming etc.
- **14 mei t/m 23 mei, Ontwerpfase**
 - Definitief ontwerp onderzoek.
- **14 mei t/m 23 mei, Voorbereidingsfase**
 - Inschakelen leveranciers, opstellen draaiboeken, regelen materialen en hulpmiddelen.
- **24 mei t/m 31 juli, Uitvoeringsfase**
 - Uitvoeren onderzoek op Bonaire, Sint-Eustatius en Saba.
 - Verwerken, structureren en analyseren onderzoeksdata.
 - Opstellen en opleveren conceptrapport.
 - Oplevering definitieve versie onderzoeksrapport.
- **1 augustus t/m 7 augustus, Nazorgfase**
 - Presentatie onderzoeksresultaten.

2. Onderzoeksopzet

2.1. Onderzoeksvragen

Nu het onderzoek is afgerond ontvangen de Rijksdienst Caribisch Nederland en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, dit onderzoeksrapport dat antwoord geeft op de onderstaande hoofdvraag en de daarbij behorende deelvragen. Het auteursrecht van dit onderzoeksrapport ligt bij de Rijksdienst Caribisch Nederland.

Hoofdvragen

De hoofdvraag luidde: *Was u bekend met het feit dat er op donderdag 23 mei 2019 verkiezingen waren, en voor welk orgaan?*

De onderstaande deelvragen zijn opgesteld op basis van de offerteaanvraag en de aanvullende antwoorden uit de nota van inlichtingen. Waar nodig zijn de vragen, naar inzicht van de onderzoekers, gewijzigd, ingekort of uitgebreid.

Deelvragen

De hoofdvraag is opgedeeld in de volgende deelvragen:

1. Was u bekend met het feit dat er op 23 mei 2019 verkiezingen waren, en waarvoor?
2. Was u bekend met de stemregels, zoals:
 - a. Dat u uw stempas mee moest nemen?
 - b. Dat u een geldig ID-bewijs mee moest nemen?
 - c. Dat u een volmacht kon verlenen of ontvangen?
 - d. Dat u kon gaan stemmen bij ieder stemlokaal op uw eiland (indien er meerdere stemlokalen waren)
 - e. Kende u de openingstijden van de stemlokalen?
 - f. Was u op de hoogte van de procedure voor het aanvragen van een vervangende stempas?
3. Via welke mediakanalen heeft u informatie ontvangen over deze verkiezingen?
4. Heeft u gestemd?
 - a. Waarom wel?
 - b. Waarom niet?
5. Weet u wat de functie en taken zijn van het Europees Parlement?
6. Kent u het belang van de verkiezingen voor het Europees Parlement?

2.2. Onderzoeksmethode

De Rijksdienst Caribisch Nederland heeft dit keer de keuze voor een onderzoeksmethode aan de onderzoekers gelaten. Wel werd er aan de respondentenpopulatie een duidelijke eis gesteld in de offerteaanvraag: *'De respondenten dienen representatief te zijn voor de bevolking op het desbetreffende eiland. Met representativiteit wordt bedoeld een zo getrouw mogelijke weergave van de samenleving.'* Op basis van deze eis kwamen de onderzoekers tot de onderstaande, beargumenteerde conclusie en aanbeveling.

Kwantitatief onderzoek wordt ingezet om de meningen van grote groepen burgers te peilen. Met de uitkomsten van kwantitatief onderzoek kunnen de onderzoekers gefundeerde cijfermatige conclusies trekken en representatieve uitspraken doen over de effecten van de voorlichtingscampagne, op de doelgroep die de Rijksdienst Caribisch Nederland onderzocht wilde hebben.

Volgens de calculatie verderop in dit onderzoeksrapport waren er circa 591 respondenten nodig die op de drie eilanden deelnamen aan de enquête voor een representatief onderzoek. In totaal hebben er 929 respondenten deelgenomen aan het onderzoek.

Kwalitatief onderzoek wordt doorgaans uitgevoerd middels diepte-interviews en focusgroepgesprekken. Deze gesprekken richten zich op individuele respondenten of kleine groepen respondenten en nemen gemiddeld per gesprek, 1 uur tot 1,5 uur tijd in beslag. Kwalitatief onderzoek zou derhalve, binnen de voor deze opdracht beschikbaar gestelde tijd, geen representatief beeld hebben opgeleverd, omdat daar onvoldoende tijd voor beschikbaar is gesteld.

De onderzoekers hebben dan ook aanbevolen om voor een kwantitatieve onderzoeksmethode te kiezen. Op basis van de cijfermatige en representatieve conclusies die hieruit voort zijn gekomen, stellen de onderzoekers een reeks aanbevelingen op die terug zijn te vinden in dit rapport. Hiermee kunnen toekomstige voorlichtingscampagnes van RCN, mits correct geïmplementeerd, beter aansluiten bij de behoeften en wensen van de doelgroep. RCN heeft dit advies opgevolgd en akkoord gegeven op de uitvoering van een kwantitatief onderzoek.

Kwantitatief onderzoek biedt de volgende voordelen:

- Cijfermatige inzichten gebaseerd op grotere groepen respondenten
- Representatieve antwoorden op uw onderzoeksvragen
- Onderbouwing van resultaten uit eerdere kwalitatieve onderzoeken (indien uitgevoerd)
- Mogelijkheid om in te zoomen op subdoelgroepen
- Toetsing van uw hypothesen of verwachtingen

2.3. Onderzoeksinstrumenten en dataverzameling

De aangewezen onderzoeksinstrumenten voor dataverzameling binnen dit onderzoek waren:

- a. Online enquêtes
- b. Offline enquêtes

Online enquêtes zijn niet meer weg te denken uit de onderzoeksbranche. De digitalisering maakt het mogelijk dat data opgehaald worden via diverse online kanalen. Steeds vaker wordt er gekozen voor online marktonderzoek, via enquêtes. Via dit onderzoeksinstrument is het namelijk mogelijk om in korte tijd veel informatie te verzamelen.

Bij een kwantitatief onderzoek speelt de inhoud en dus de vragen van de enquête een grote rol. Deze zijn zorgvuldig samengesteld met het doel, de hoofd- en deelonderzoeksvragen, inhoudelijk te beantwoorden. Hierbij is een afweging gemaakt tussen de hoeveelheid vragen die respondenten bereid zijn te beantwoorden en de daarvoor beschikbare tijd (tussendoor bij een supermarkt, op straat of online achter de computer of op de smartphone). Voor een representatief, kwantitatief

onderzoek speelt het aantal respondenten een grote rol voor de betrouwbaarheid van de onderzoeksdata en de conclusies die daaruit voortvloeien. Daarom was het essentieel dat het invullen van de enquête niet te lang duurde. Bij de afname van de online enquête richtten de onderzoekers zich derhalve op een invultijd van circa 5 tot maximaal 10 minuten. Door hun ervaring met andere onderzoeken, weten de onderzoekers dat wanneer de enquête langer zou zijn, het aantal ingevulde en afgeronde enquêtes sterk afneemt. Daarnaast is het ook zeker van belang dat de vragen zo concreet mogelijk uitgevraagd worden. De respondent moet de vragen nagenoeg direct kunnen beantwoorden. Uiteindelijk was de gemeten gemiddelde invultijd 4 minuten.

De onderzoekers hebben de vragenlijst zorgvuldig samengesteld. Hierin zijn alle bovengenoemde afwegingen meegenomen en hebben de onderzoekers gekozen voor een high-end enquêtetool, die het gemakkelijk maakte de enquête online in te vullen. Deze tool was op alle gebruikelijke platformen en besturingssystemen gemakkelijk te gebruiken. Op een klein scherm van bijvoorbeeld een smartphone waren de vragen eveneens goed leesbaar. Er is gelet op de gebruiksvriendelijkheid van de tool, omdat deze door alle respondenten van iedere leeftijd, binnen de doelgroep, probleemloos moest kunnen worden ingevuld. Omdat de onderzoekers zich realiseerden dat bepaalde doelgroepen, bijvoorbeeld ouderen, lastig online te bereiken zijn, zijn de enquêtes tevens offline afgenomen met behulp van iPads. Het offline afnemen van de enquête is ook gebruikt om te waarborgen dat voldoende respondenten per eiland de enquête volledig zouden invullen. De offline en online enquêtes zijn tegelijkertijd afgenomen.

De onderzoekers namen voor de offline enquête maximaal 10 minuten de tijd per persoon. Het offline afnemen van de enquête nam meer tijd in beslag omdat er tussentijds vragen werden gesteld aan de onderzoekers. Ook de offline enquête is in drie talen afgenomen. De offline enquêtes werden uitsluitend digitaal afgenomen. Hierdoor hoefde er geen data te worden omgezet van papieren enquêteformulieren naar de analysesoftware en is de foutmarge in dat proces daarmee nihil.

2.4. Samenstelling respondentenpopulatie

Het advies van de onderzoekers was om respondentengroepen samen te stellen op basis van vooraf bepaalde criteria. Deze (demografische) criteria zijn bepaald aan de hand van de (sub)doelen en eisen van het onderzoek.

Criterium 1. Inwoner eiland A, B of C.

In de offerteaanvraag werd omschreven dat resultaten per eiland representatief dienden te zijn. Het eerste criterium voor de samenstelling van de respondentengroepen was daarmee: Inwoner van Bonaire, Sint Eustatius of Saba.

Criterium 2. Leeftijdscategorie

Het tweede criterium kwam voort uit het feit dat er onderzoek gedaan is naar de verschillende mediakanalen die zijn gebruikt voor de voorlichtingscampagne. Omdat het gebruik van diverse mediakanalen leeftijdsgevoelig is, werd voor een representatief beeld van de bevolking, een leeftijdscriterium gehanteerd.

We hebben de volgende leeftijdscategorieën gehanteerd:

- 18 jaar t/m 39 jaar
- 40 jaar t/m 59 jaar
- 60+

Criterium 3. Moedertaal

Het derde criterium kwam voort uit het feit dat de bevolking op Bonaire, Sint Eustatius en Saba verschillende talen spreekt. Er is daarom verzocht om het onderzoek in het Nederlands, Papiaments en Engels uit te voeren.

Uit eerdere onderzoeken is gebleken dat er niet eenvoudig kon worden vastgesteld op basis van de taal waarop de enquête is ingevuld, wat de moedertaal van de respondenten was en in welke taal zij dus graag informatie van de Rijksoverheid ontvangen. Daarom zijn er door de onderzoekers in dit onderzoek hiervoor specifieke vragen toegevoegd.

Criterium 4. Kiesgerechtigd

Een belangrijk criterium voor deelname aan het onderzoek was, dat de respondent kiesgerechtigd was voor de verkiezingen van het Europees Parlement. Dit is achterhaald door uit te vragen of de respondenten de Nederlandse nationaliteit hadden of de nationaliteit van een ander Europees land.

Voorbeeld respondentenprofiel

Aan de hand van deze vier criteria zijn er een aantal respondentenprofielen samengesteld in dit onderzoeksrapport. Een voorbeeld van een dergelijk profiel is: Is woonachtig op Bonaire – Is in de leeftijd tussen de 40 en 59 jaar – Moedertaal is Papiaments en is kiesgerechtigd voor de verkiezingen van het Europees parlement.

2.5. Omvang respondentenpopulatie

De onderzoekers streefden ernaar om 591 respondenten deel te laten nemen aan dit onderzoek. Op basis van de bevolkingsgegevens van het CBS (van 1 januari 2018) en gegevens van de Kiesraad hebben de onderzoekers een steekproefverdeling kunnen maken die, qua aantallen, representatief is voor de bevolking van de BES-eilanden. Uiteindelijk zijn er 1184 respondenten begonnen aan de enquête. Daarvan zijn er 150 deelnemers gediskwalificeerd voor deelname omdat zij niet kiesgerechtigd waren. In totaal hebben 929 respondenten de enquête, volledig ingevuld.

Ter vergelijking met het verkiezingen onderzoek uit 2019, over de eilandsraads- en kiescollegeverkiezingen hebben destijds ruim 717 respondenten deelgenomen aan de enquête. Daarvan hebben 570 respondenten de enquête toen volledig afgerond.

Hoe bepalen we de omvang van een respondentenpopulatie?

Bij een steekproef bepalen we eerst de grootte van de onderzoekspopulatie, daarna de foutenmarge en tot slot het gewenste betrouwbaarheidsniveau.

Grootte van de populatie

De verdeling is gemaakt op basis van een totale onderzoekspopulatie van 14.717 personen (kiesgerechtigden). De onderzoekers gebruiken voor deze berekeningen het aantal kiesgerechtigden dat geregistreerd is door de Kiesraad voor de Tweede Kamerverkiezingen van 15 maart 2017.

Het aantal kiesgerechtigden werd als volgt vastgesteld:

- Bonaire 11.955 (aantal kiesgerechtigden Tweede Kamerverkiezingen 15 maart 2017).
- Saba 889 (aantal kiesgerechtigden Tweede Kamerverkiezingen 15 maart 2017).
- Sint Eustatius 1.873 (aantal kiesgerechtigden Tweede Kamerverkiezingen 15 maart 2017).

Foutenmarge

Dit is het positieve of negatieve getal dat meestal wordt weergegeven in opiniepeilingresultaten van bijvoorbeeld dagbladen. Een voorbeeld: Als u een foutenmarge van 4% gebruikt en 47% van uw steekproef een bepaald antwoord geeft, dan kan u er “zeker” van zijn dat als u diezelfde vraag aan de volledige populatie had gesteld, tussen 42% (47-4) en 52% (47+4) datzelfde antwoord zouden

gekozen hebben (een lagere foutenmarge vereist een grotere steekproef). De onderzoekers hebben voor dit onderzoek voor een foutenmarge van 4% vastgesteld.

Betrouwbaarheidspercentage

Het betrouwbaarheidsniveau vertelt u hoe zeker u kan zijn van de foutenmarge. Het wordt uitgedrukt in percent en geeft weer hoe vaak het werkelijke percentage van de populatie dat een antwoord zou kiezen, binnen die foutenmarge ligt, met andere woorden, in welke mate vertrouwen de onderzoekers erop dat de antwoorden die de respondenten hebben gegeven, correct zijn (een hoger betrouwbaarheidsniveau vereist een grotere steekproef). De onderzoekers hebben voor dit onderzoek voor een betrouwbaarheidsniveau van 95% vastgesteld. Op basis van de grootte van de onderzoekspopulatie, foutenmarge en het betrouwbaarheidsniveau kwamen zij tot de onderstaande verdeling in aantallen en percentages.

Uitgangspunten berekeningen respondentenpopulatie

Eiland	Aantal geregistreerde inwoners op 01-01-2019	Aantal geregistreerde inwoners op 01-01-2018	Aantal kiesgerechtigden Tweede Kamerverkiezingen 15 maart 2017	Beoogd aantal respondenten per eiland	Behaald aantal respondenten per eiland
Bonaire	20.104	19.549	11.955	480 (4.02%)	757 (6,33%)
Sint Eustatius	3.138	3.348	1.873	75 (4.00%)	103 (5.50%)
Saba	1.915	2.155	889	36 (4.05%)	69 (7.76)
Totaal	25.175	25.052	14.717	591 (4.02%)	929 (6.31%)

3. Onderzoeksresultaten Bonaire, Sint Eustatius en Saba samen

3.1. Omvang, samenstelling en benadering respondentenpopulatie

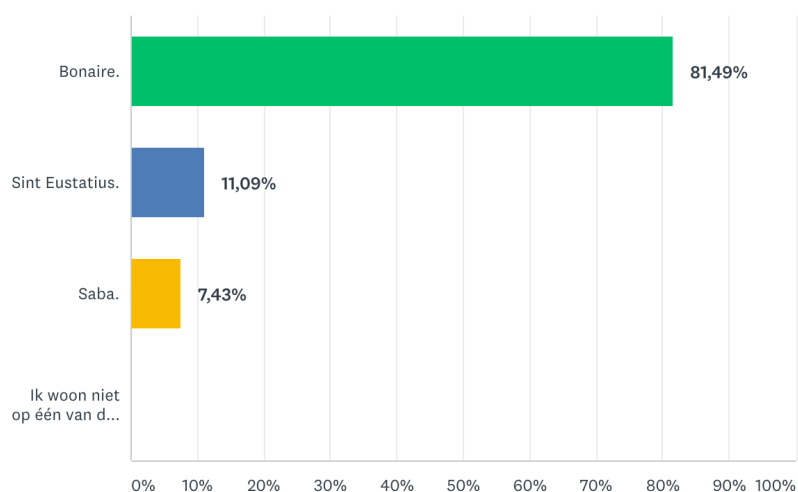
In totaal zijn er 1184 respondenten begonnen aan de enquête. Daarvan zijn er 150 respondenten gediskwalificeerd voor deelname omdat zij niet kiesgerechtigd waren. In totaal hebben 929 respondenten de enquête volledig ingevuld.

3.1.1. Omvang respondentenpopulatie

Hieronder ziet u de verdeling van het aantal respondenten per eiland. We zien dat er op Bonaire 757 respondenten hebben deelgenomen. Op Sint Eustatius hebben er 103 respondenten deelgenomen en op Saba hebben er 69 respondenten deelgenomen. Op alle eilanden zijn het beoogd aantal respondenten dus ruimschoots overschreden.

Woont u op één van de onderstaande eilanden?

Answered: 929 Skipped: 0

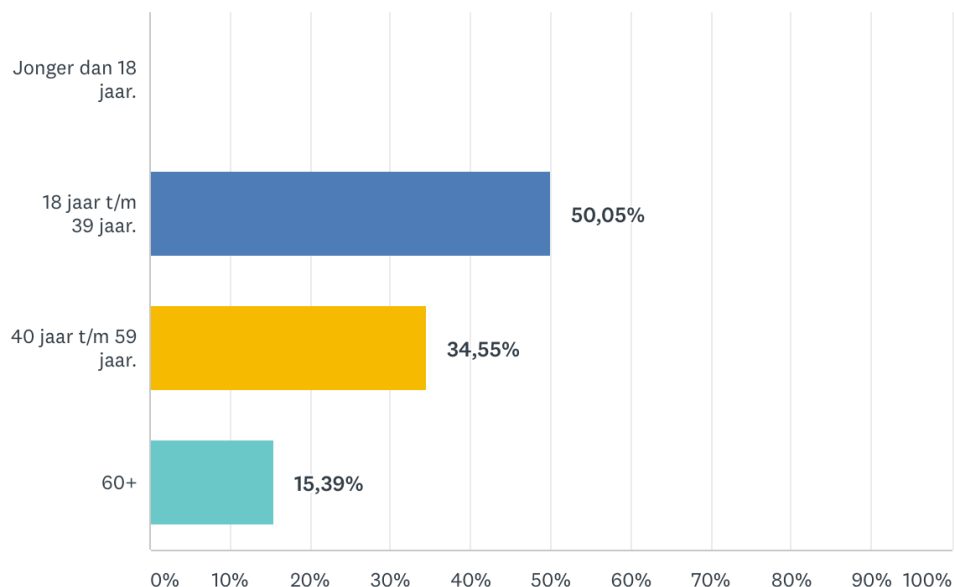
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
▼ Bonaire.	81,49%	757
▼ Sint Eustatius.	11,09%	103
▼ Saba.	7,43%	69
▼ Ik woon niet op één van deze drie eilanden	Reacties 0,00%	0
TOTAAL		929

3.1.2. Verdeling en benadering leeftijdsgroepen

Hieronder ziet u de verdeling van de deelnemers binnen de eerder vastgestelde leeftijdsgroepen.

In welke leeftijdsgroep valt u?

Answered: 929 Skipped: 0

Alle leeftijdsgroepen zijn benaderd via diverse onlinekanalen. Zo is de enquête op o.a. de Facebookpagina's van: RCN, Durftevragenbonaire, Statia let's debate en Bonaire.nu geplaatst. Daarnaast zijn er nieuwsartikelen gepubliceerd over het onderzoek op BES-reporter.com en Bonaire.nu. De onderzoekers benaderden daarnaast bekende personen op de eilanden met de vraag of zij de enquête willen delen op hun pagina of met vrienden en kennissen. Deze zogeheten 'social shares' leverden op alle eilanden extra respondenten op.

Naast deze gratis manieren van verspreiding hebben beide onderzoekers het onderzoek via eigen Facebookadvertenties onder de aandacht gebracht.

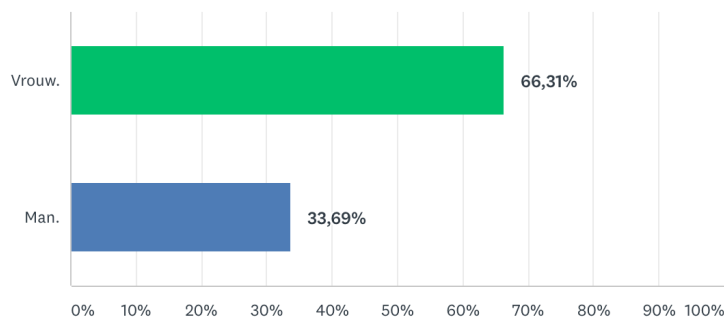
Voor alle acties zijn er dit keer andere technieken toegepast om de response te verhogen. Zo zijn er per eiland domeinnamen geregistreerd die eenvoudiger via radiocommercials kunnen worden uitgesproken en onthouden en is er op dezelfde manier omgegaan met de domeinnamen voor publicatie in kranten en/of dagbladen. Op Bonaire is het domein www.opinionbes.com gebruikt, op Saba www.opinionsaba.com en op Sint Eustatius www.opinionstatia.com.

Naast deze speciale domeinen is er ook een iPad verloot onder de deelnemende respondenten. Ook deze extra actie heeft eraan bijgedragen dat ondanks het onderwerp en de opkomst, er toch ruim voldoende respondenten hun mening hebben gegeven.

3.1.3. Geslacht respondenten

Wat is uw geslacht?

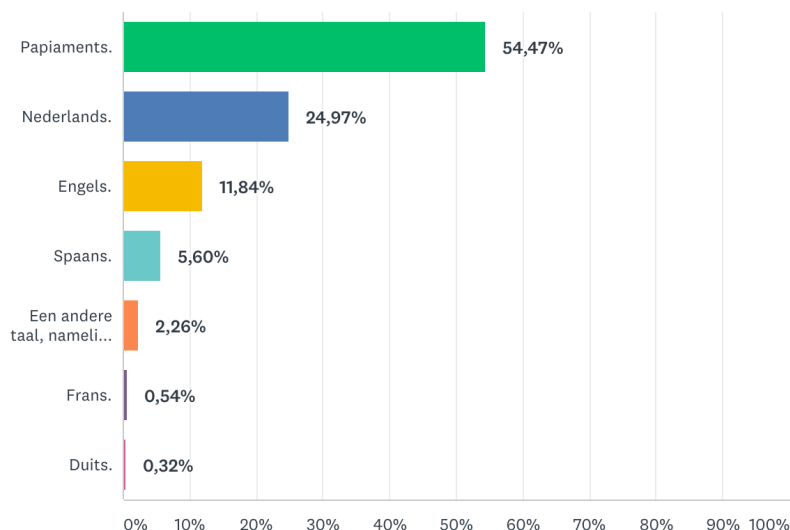
Answered: 929 Skipped: 0

3.1.4. Moedertaal respondenten

Wat is uw moedertaal?

Answered: 929 Skipped: 0

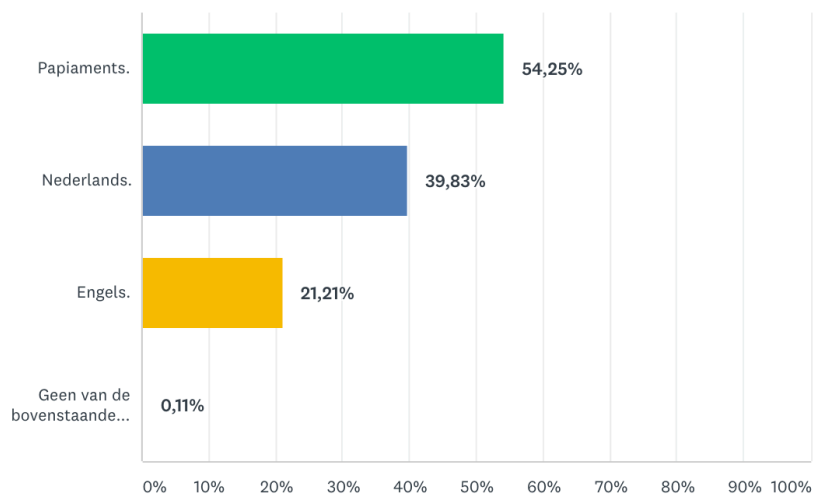
Onder reacties bij 'Een andere taal namelijk:' werden de volgende talen genoemd:

- Nederlands, Papiaments en/of Engels (deze personen konden of wilden geen keuze maken).
- Duits
- Frans
- Fries
- Haïtiaans Creools
- Portugees
- Irakees/Koerdisch

3.1.5. Voorkeurstaal voor communicatie vanuit de Rijksoverheid

In welke taal wordt u het liefst aangesproken door de Rijksoverheid?

Answered: 929 Skipped: 0

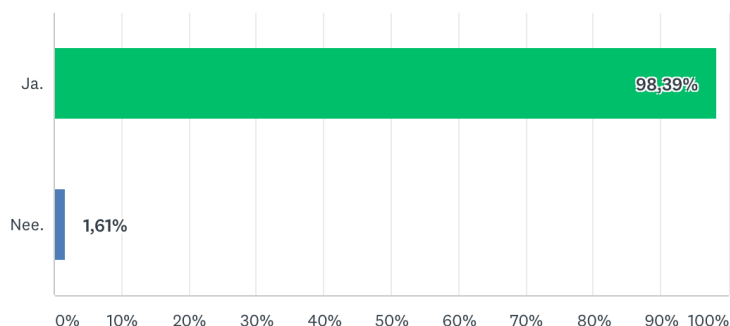
ANTWOORDKEUZEN	REACTIES
▼ Papiaments.	54,25% 504
▼ Nederlands.	39,83% 370
▼ Engels.	21,21% 197
▼ Geen van de bovenstaande talen.	0,11% 1
Totale aantal respondenten: 929	

3.1.6. Nederlandse nationaliteit

De onderstaande vraag was een controlevraag om vast te stellen of de respondent tot de doelgroep behoort. Bij nee op deze vraag kregen respondenten de volgende controle vraag.

Heeft u de Nederlandse nationaliteit?

Answered: 929 Skipped: 0

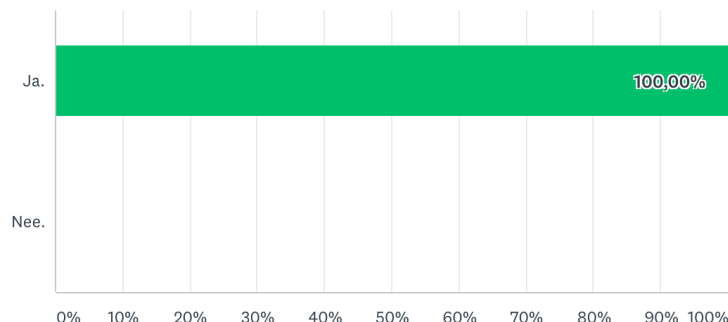

3.1.7. Nationaliteit van een ander Europees land

De onderstaande vraag was een controlevraag om vast te stellen of de respondent tot de doelgroep behoort.

Heeft u de nationaliteit van een ander Europees land?

Answered: 15 Skipped: 914

3.2. Gemiddelde invulduur en voltooiingspercentage

De respondenten waren gemiddeld 4 minuten bezig met het invullen van de enquête. Daarmee ligt de invulduur dus ruim onder het gestelde maximum van 10 minuten.

Enquête verkiezingen Europees
Parlement op Bonaire, Sint Eustatius en
Saba 2019

Gemaakt: 07-05-2019 | Gewijzigd: 30-06-2019

1.184
Reacties

78%
Voltooiingspercentage

4 mins
Gemiddelde invulduur

Er is een gemiddeld voltooiingspercentage van 78% vastgesteld door de software. Dat wil zeggen dat 929 respondenten de enquête van de eerste t/m de laatste pagina hebben doorlopen.

Er is echter skip logic in de enquête ingebouwd. Op basis van eerder gegeven antwoorden kan een volgende vraag niet relevant zijn voor de respondent. Als de respondent wel naar de stembus is gegaan, dan is het niet logisch dat hij/zij de vraag krijgt 'Wat is de reden dat u niet heeft gestemd voor de verkiezingen van het Europees Parlement?'.

Per vraag ziet u dan ook staan, op de plek die hieronder groen omcirkeld is, hoeveel personen de vraag hebben beantwoord (Answered) en hoeveel personen de vraag hebben overgeslagen (Skipped). Vrijwel alle vragen waren verplicht in deze enquête, de term 'Skipped' refereert dan ook bijna altijd naar een vraag die is overgeslagen doormiddel van skip logic, deze vragen zijn dus niet overgeslagen door de respondent(en) zelf.

Wat is de reden dat u niet heeft gestemd voor de verkiezingen van het Europees Parlement? (meerdere antwoorden mogelijk)

Answered: 532 Skipped: 397

Ik wist niet op wie ik mo... 31,20%

3.3. Antwoorden op de overige enquêtevragen van de respondenten op alle eilanden

In dit onderdeel van het rapport behandelen we alle vragen die geen demografische vragen of controlevragen waren. Er is na overleg met RCN besloten om dit rapport compacter te maken dan de voorgaande rapporten die de onderzoekers hebben opgeleverd. Hierdoor kan het rapport sneller worden doorgenomen maar kan, indien de lezer dat wenst, er toch naar de grafieken en data worden gekeken in de bijlages. Uiteraard vindt u het belangrijkste deel van de resultaten, een analyse daarvan, terug in de samenvatting en conclusies.

U vindt de antwoorden per vraag van de respondenten op alle eilanden samen op pagina 1 van bijlage 2: ***Bijlage 2 Export onderzoeksresultaten per enquêtevraag.pdf***

4. Onderzoeksresultaten Bonaire

4.1. Samenstelling, omvang en benadering respondentenpopulatie Bonaire

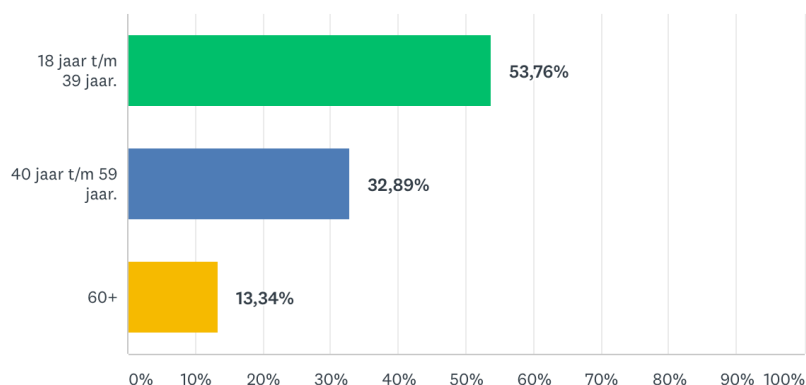
Op Bonaire hebben in totaal 923 personen deelgenomen aan het onderzoek. 757 personen hebben de enquête volledig afgerond. Hieronder ziet u de verdeling van de deelnemers, binnen de vastgestelde leeftijdsgroepen.

4.1.1. Verdeling en benadering leeftijdsgroepen Bonaire

Hieronder ziet u de verdeling van de deelnemers binnen de eerder vastgestelde leeftijdsgroepen.

In welke leeftijdsgroep valt u?

Answered: 757 Skipped: 0

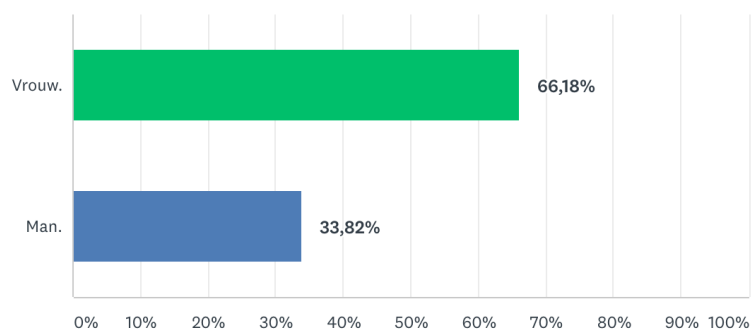
Een extra wervingsactie werd dit keer op Bonaire via Live99FM uitgezet. De wervingsactie bestond uit een prime time radio-interview met de onderzoekers, een Facebookadvertentie en een radiocommercial. Deze actie bleek zeer succesvol te zijn en is de grootste reden dat er op Bonaire meer dan 270 respondenten extra hebben deelgenomen aan de enquête.

Op Bonaire hebben de onderzoekers bij circa 45 respondenten de enquête offline afgenomen. De afname van de enquêtes vond op Bonaire plaats bij de Bondigro supermarkt, verspreid over 2 verschillende dagen.

4.1.2. Geslacht respondenten Bonaire

Wat is uw geslacht?

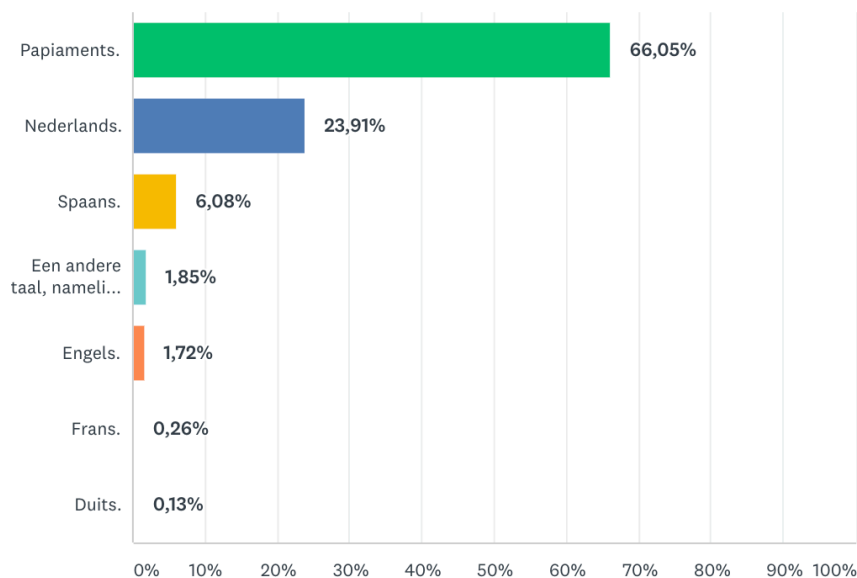
Answered: 757 Skipped: 0

4.1.3. Moedertaal respondenten Bonaire

Wat is uw moedertaal?

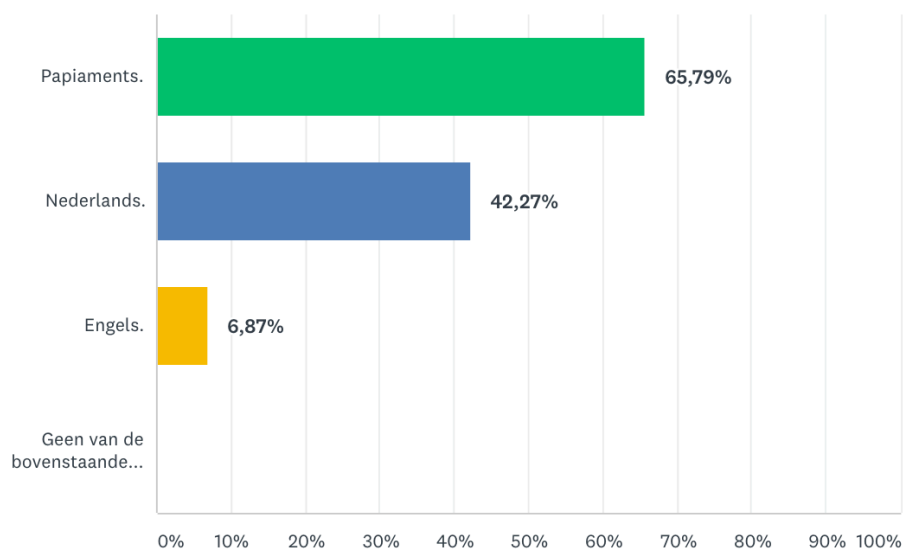
Answered: 757 Skipped: 0

4.1.4. Voorkeurstaal voor communicatie vanuit de Rijksoverheid

In welke taal wordt u het liefst aangesproken door de Rijksoverheid?

Answered: 757 Skipped: 0

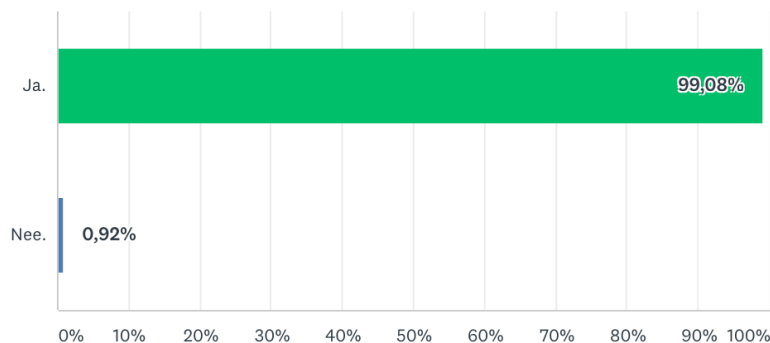

4.1.5. Nederlandse nationaliteit

De onderstaande vraag was een controlevraag om vast te stellen of de respondent tot de doelgroep behoort.

Heeft u de Nederlandse nationaliteit?

Answered: 757 Skipped: 0

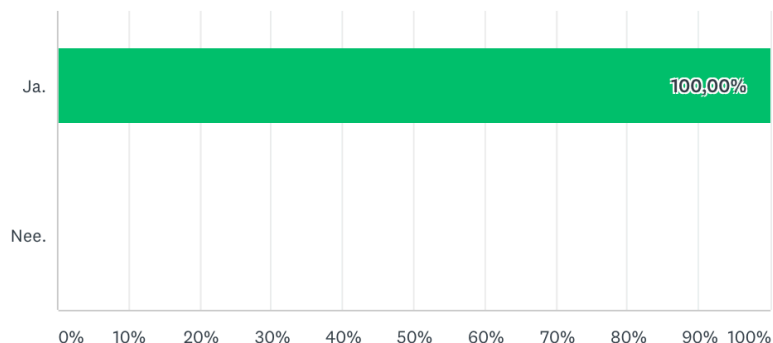

4.1.6. Nationaliteit van een ander Europees land

De onderstaande vraag was een controlevraag om vast te stellen of de respondent tot de doelgroep behoort.

Heeft u de nationaliteit van een ander Europees land?

Answered: 7 Skipped: 750

4.2. Antwoorden op de overige enquêtevragen van de respondenten op Bonaire

In dit onderdeel van het rapport behandelen we alle vragen die geen demografische vragen of controlevragen waren. Er is na overleg met RCN besloten om dit rapport compacter te maken dan de voorgaande rapporten die de onderzoekers hebben opgeleverd. Hierdoor kan het rapport sneller worden doorgenomen maar kan, indien de lezer dat wenst, er toch naar de grafieken en data worden gekeken in de bijlages. We hebben daarom dit keer de grafieken en antwoorden bijgevoegd als Pdf-bestanden. Uiteraard vindt u het belangrijkste deel van de resultaten, een analyse daarvan, terug in de samenvatting en conclusies.

U vindt de antwoorden per vraag van de respondenten op Bonaire op pagina 12 van bijlage 2: ***Bijlage 2 Export onderzoeksresultaten per enquêtevraag.pdf***

5. Onderzoeksresultaten Sint Eustatius

5.1. Omvang, samenstelling en benadering respondentenpopulatie Sint Eustatius

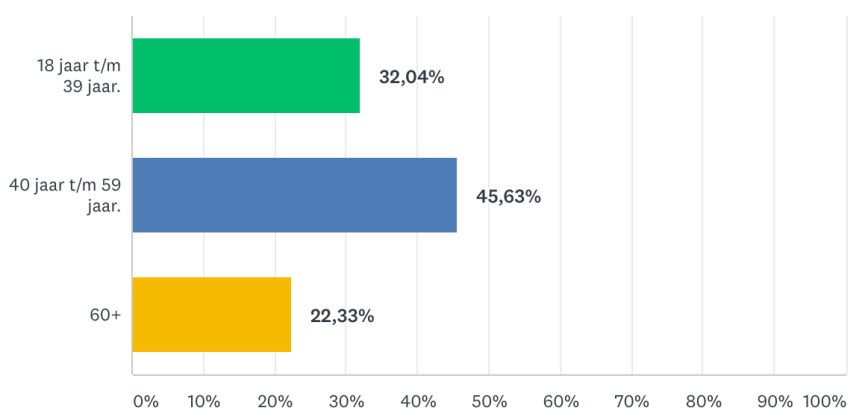
Op Sint Eustatius hebben in totaal 103 personen deelgenomen aan het onderzoek. Hieronder ziet u de verdeling van de deelnemers, binnen de eerder vastgestelde leeftijdsgroepen.

5.1.1. Verdeling en benadering leeftijdsgroepen Sint Eustatius

Hieronder ziet u de verdeling van de deelnemers binnen de eerder vastgestelde leeftijdsgroepen.

In welke leeftijdsgroep valt u?

Answered: 103 Skipped: 0

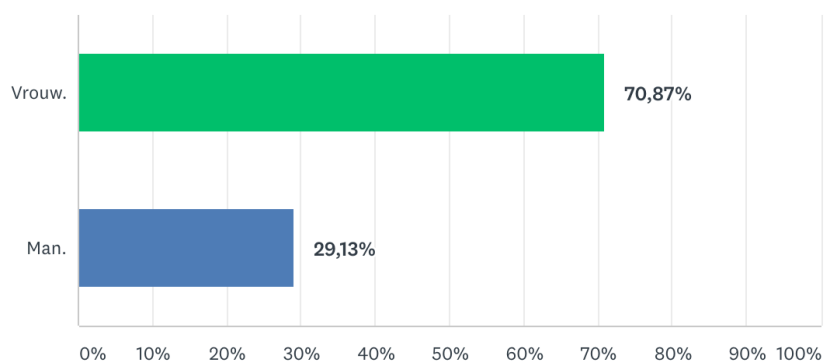

Op Sint Eustatius bleef ook bij dit onderzoek de online response ver achter ten opzichte van Saba en Bonaire. De onderzoekers konden door het vlotte verloop op Bonaire en Saba extra tijd steken in de werving op Sint Eustatius. Uiteindelijk zijn de grootste aantallen op Sint Eustatius gehaald via de offline afname van de enquêtes. Circa 50 respondenten hebben op die manier hun mening gegeven. Daarnaast zijn er enquêtes ingevuld na het gebruik van een aantal mailinglijsten, een Facebookpost van de lokale overheid en nadat er een interview met de onderzoekers in de Daily Herald is gepubliceerd. De Daily Herald wordt vanaf Sint Maarten verspreid op Saba en Sint Eustatius en is op beide bovenwindse eilanden de meeste gelezen krant.

5.1.2. Geslacht respondenten Sint Eustatius

Wat is uw geslacht?

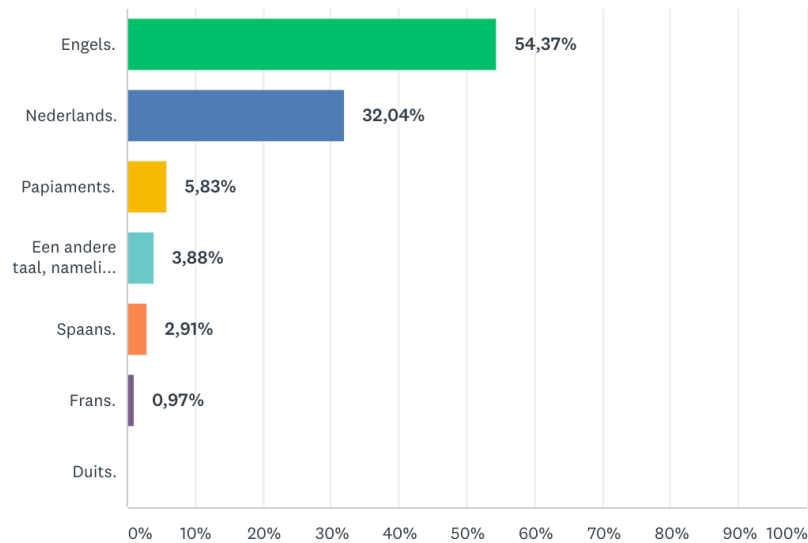
Answered: 103 Skipped: 0

5.1.3. Moedertaal respondenten Sint Eustatius

Wat is uw moedertaal?

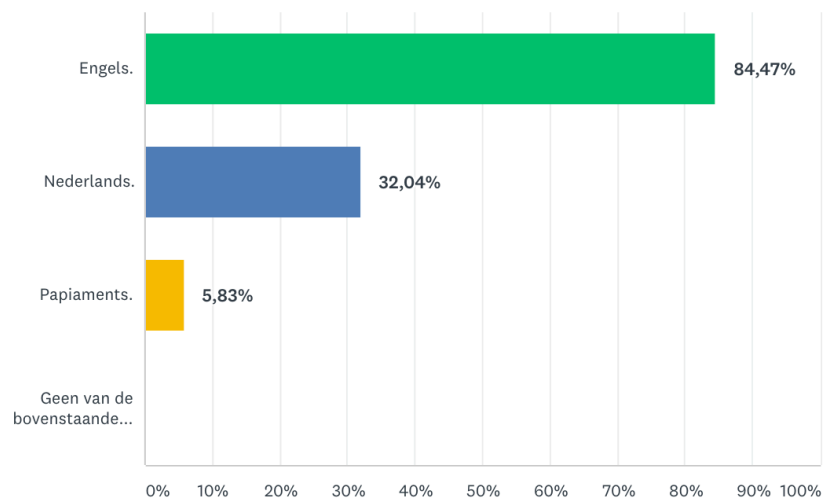
Answered: 103 Skipped: 0

5.1.4. Voorkeurstaal voor communicatie vanuit de Rijksoverheid

In welke taal wordt u het liefst aangesproken door de Rijksoverheid?

Answered: 103 Skipped: 0

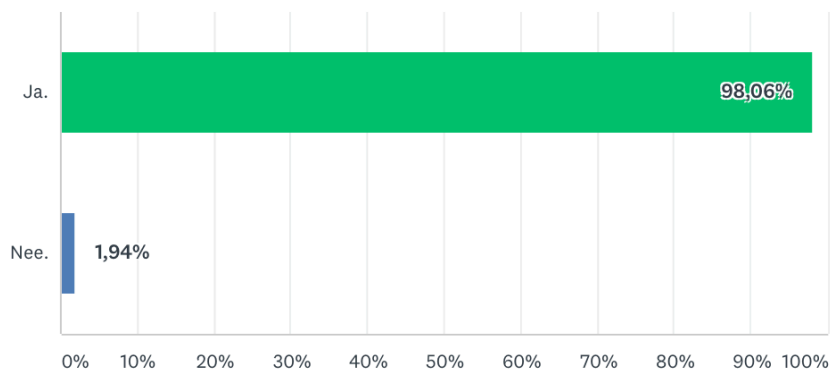

5.1.5. Nederlandse nationaliteit Sint Eustatius

De onderstaande vraag was een controlevraag om vast te stellen of de respondent tot de doelgroep van het onderzoek behoort.

Heeft u de Nederlandse nationaliteit?

Answered: 103 Skipped: 0

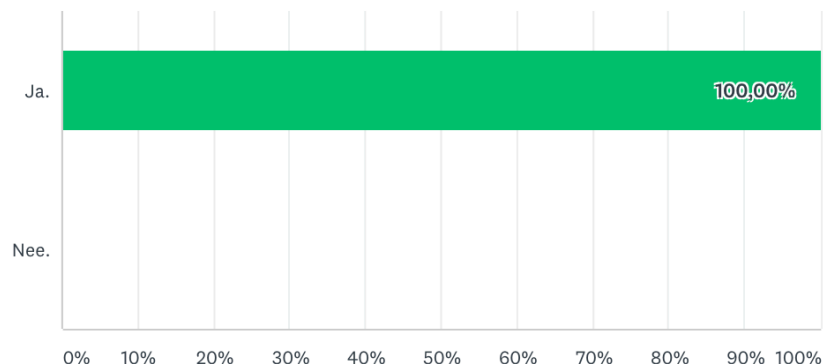

5.1.6. Nationaliteit van een ander Europees land Sint Eustatius

De onderstaande vraag was een controlevraag om vast te stellen of de respondent tot de doelgroep van het onderzoek behoort.

Heeft u de nationaliteit van een ander Europees land?

Answered: 2 Skipped: 101

5.2. Antwoorden op de overige enquêtevragen van de respondenten op Sint Eustatius

In dit onderdeel van het rapport behandelen we alle vragen die geen demografische vragen of controlevragen waren. Er is na overleg met RCN besloten om dit rapport compacter te maken dan de voorgaande rapporten die de onderzoekers hebben opgeleverd. Hierdoor kan het rapport sneller worden doorgenomen maar kan, indien de lezer dat wenst, er toch naar de grafieken en data worden gekeken in de bijlages. We hebben daarom dit keer de grafieken en antwoorden bijgevoegd als Pdf-bestanden. Uiteraard vindt u het belangrijkste deel van de resultaten, een analyse daarvan, terug in de samenvatting en conclusies.

U vindt de antwoorden per vraag van de respondenten op Sint Eustatius op pagina 25 van bijlage 2: ***Bijlage 2 Export onderzoeksresultaten per enquêtevraag.pdf***

6. Onderzoeksresultaten Saba

6.1. Omvang, samenstelling en benadering respondentenpopulatie Saba

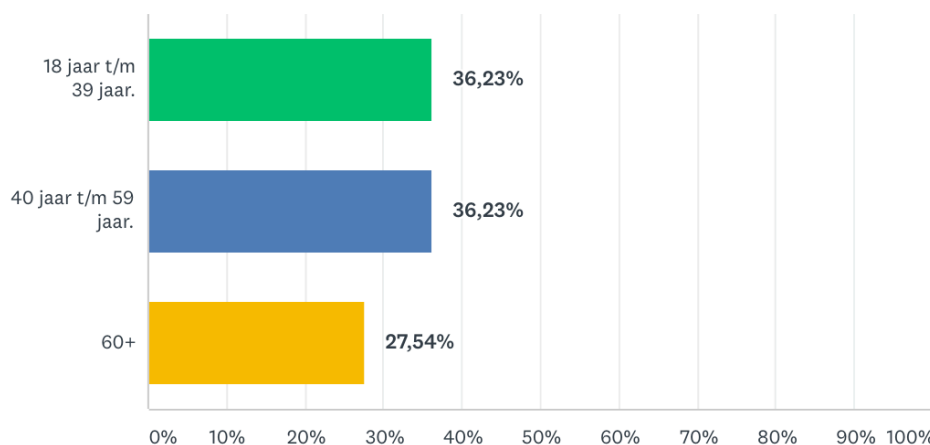
Op Saba hebben in totaal 69 personen deelgenomen aan het onderzoek. Hieronder ziet u de verdeling van de deelnemers, binnen de vastgestelde leeftijdsgroepen.

6.1.1. Verdeling en benadering leeftijdsgroepen Saba

Hieronder ziet u de verdeling van de deelnemers binnen de eerder vastgestelde leeftijdsgroepen.

In welke leeftijdsgroep valt u?

Answered: 69 Skipped: 0

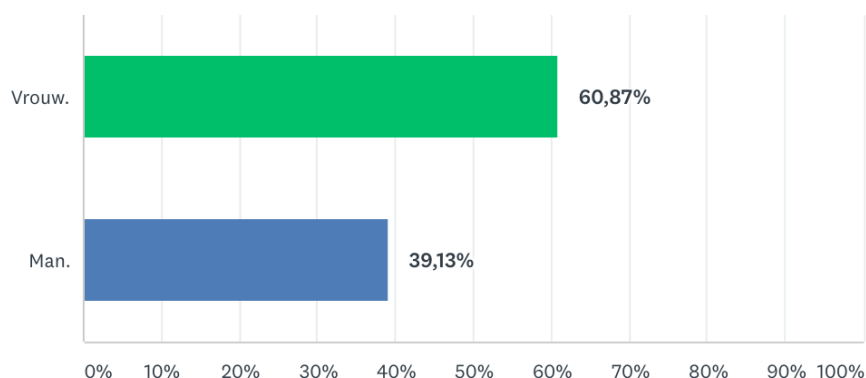

Op Saba is er gebruikgemaakt van verschillende mass mailings via e-mail. Daarnaast is de enquête gedeeld op Facebook door de lokale overheid op Saba. Er zijn tijdens dit onderzoek diverse nieuwe kanalen voor verspreiding toegevoegd. Op Saba zijn er voor dit onderzoek 11 offline enquêtes afgenomen. Dit is gedaan tijdens de dagbesteding van het verzorgingstehuis en door het bezoeken van diverse openbare plaatsen zoals: De bakker, winkels en de bibliotheek.

6.1.2. Geslacht respondenten Saba

Wat is uw geslacht?

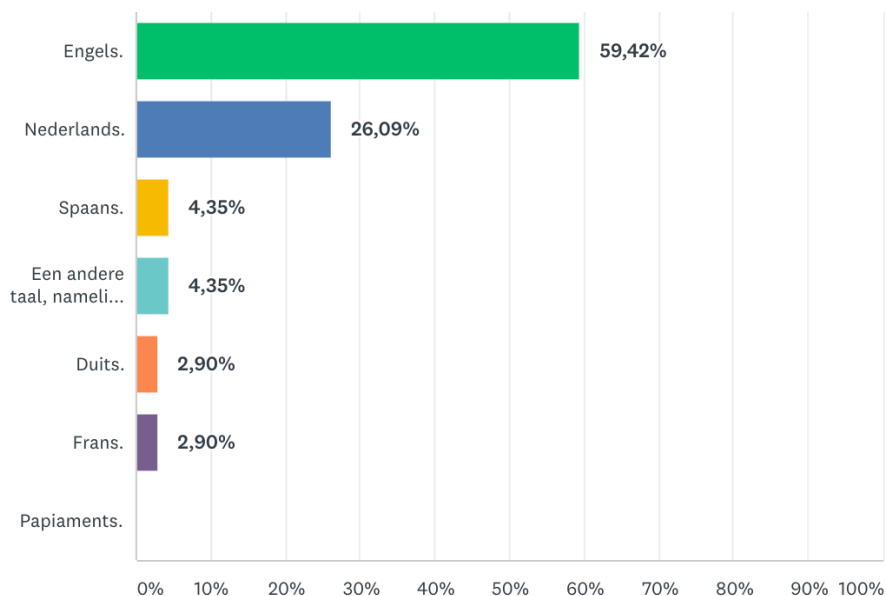
Answered: 69 Skipped: 0

6.1.3. Moedertaal respondenten Saba

Wat is uw moedertaal?

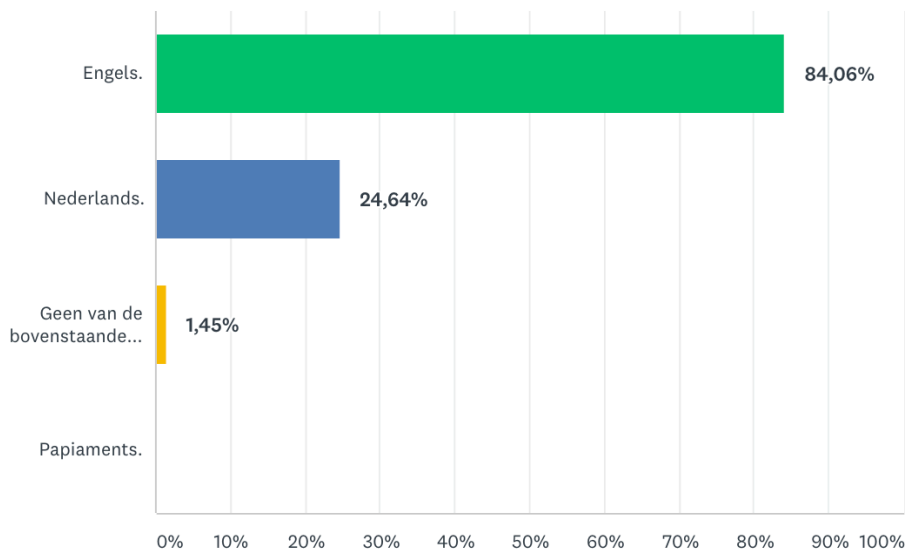
Answered: 69 Skipped: 0

6.1.4. Voorkeurstaal voor communicatie vanuit de Rijksoverheid Saba

In welke taal wordt u het liefst aangesproken door de Rijksoverheid?

Answered: 69 Skipped: 0

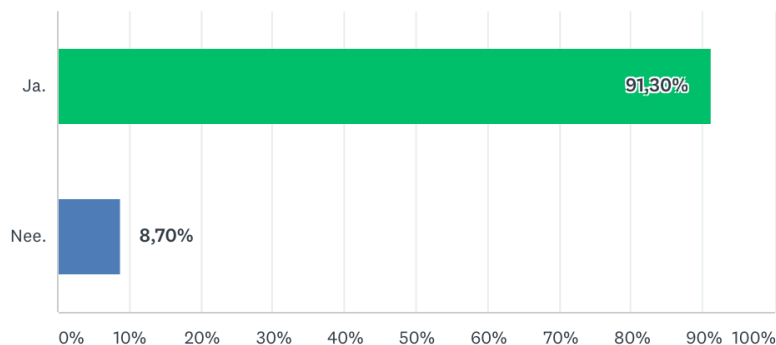

6.1.5. Nederlandse nationaliteit respondenten Saba

De onderstaande vraag was een controlevraag om vast te stellen of de respondent tot de doelgroep behoort.

Heeft u de Nederlandse nationaliteit?

Answered: 69 Skipped: 0

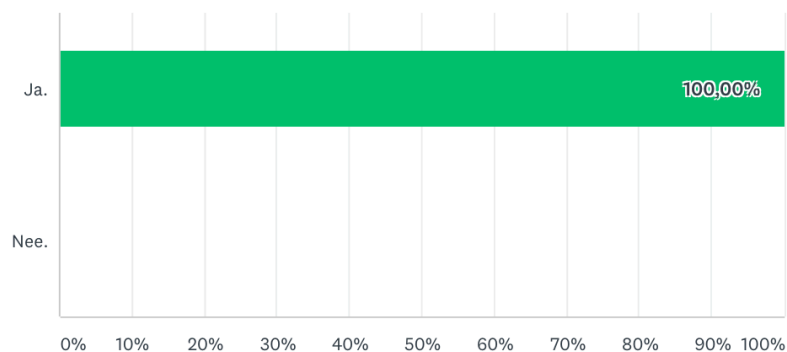

6.1.6. Nationaliteit van een ander Europees land Saba

De onderstaande vraag was een controlevraag om vast te stellen of de respondent tot de doelgroep behoort.

Heeft u de nationaliteit van een ander Europees land?

Answered: 6 Skipped: 63

6.1.7. Antwoorden op de overige enquêtevragen van de respondenten op Saba

In dit onderdeel van het rapport behandelen we alle vragen die geen demografische vragen of controlevragen waren. Er is na overleg met RCN besloten om dit rapport compacter te maken dan de voorgaande rapporten die de onderzoekers hebben opgeleverd. Hierdoor kan het rapport sneller worden doorgenomen maar kan, indien de lezer dat wenst, er toch naar de grafieken en data worden gekeken in de bijlages. We hebben daarom dit keer de grafieken en antwoorden bijgevoegd als Pdf-bestanden. Uiteraard vindt u het belangrijkste deel van de resultaten, een analyse daarvan, terug in de samenvatting en conclusies.

U vindt de antwoorden per vraag van de respondenten op Saba op pagina 37 van bijlage 2: ***Bijlage 2 Export onderzoeksresultaten per enquêtevraag.pdf***

7. Samenvatting en conclusies

7.1.1. Samenvatting en conclusies alle eilanden samen

In dit onderdeel trekken we aan de hand van de resultaten uit de enquête, onderbouwde conclusies, waarmee we de vooraf bepaalde hoofd- en deelvragen kunnen beantwoorden. Per vraag wordt er aangegeven welke resultaten de deelvraag beantwoorden.

7.1.2. Samenvatting en conclusies deelvragen

1. Was u bekend met het feit dat er op 23 mei 2019 verkiezingen waren, en waarvoor?

- 65,88% van de respondenten wist dat ze op 23 mei 2019 konden gaan stemmen voor het Europees Parlement.
- 25,30% wist wel dat er verkiezingen waren, maar niet voor welk orgaan.
- 5,38% van de respondenten hoorde pas achteraf over de verkiezingen.
- 3,44% wist helemaal niet dat er verkiezingen waren.

We kunnen concluderen dat een ruime meerderheid van de respondenten, namelijk 65,88% wist dat er verkiezingen waren voor het Europees Parlement. Nog eens 25,30% wist dat er verkiezingen waren. Hieruit kunnen we afleiden dat meer dan 90% van de bewoners van Bonaire, Sint Eustatius en Saba op de hoogte waren van het feit dat er verkiezingen waren, waarvan 65,88% ook wist voor welk orgaan dat was.

2. Was u bekend met de stemregels, zoals:

- Dat u uw stempas mee moest nemen?
 - 75,89% van de respondenten was van deze stemregel op de hoogte.
- Dat u een geldig ID-bewijs mee moest nemen?
 - 76,64% van de respondenten was van deze stemregel op de hoogte.
- Dat u een volmacht kon verlenen of ontvangen?
 - 52,53% van de respondenten was van deze stemregel op de hoogte.
- Dat u kon gaan stemmen bij ieder stemlokaal op uw eiland (indien er meerdere stemlokalen waren)
 - 56,30% van de respondenten was van deze stemregel op de hoogte.
- Kende u de openingstijden van de stemlokalen?
 - 47,69% van de respondenten was van deze stemregel op de hoogte.
- Was u op de hoogte van de procedure voor het aanvragen van een vervangende stempas?
 - 32,19% van de respondenten was van deze stemregel op de hoogte.
- 10,33% van de respondenten, was van geen enkele van de bovenstaande stemregels op de hoogte.

We kunnen concluderen dat ruim 75,89% van de respondenten wist dat ze een stempas en geldig ID-bewijs mee moesten nemen om te kunnen stemmen. We zien dat de mogelijkheid tot het geven of ontvangen van een volmacht minder bekend was, met circa 52,53%. Dit geldt ook voor de mogelijkheid tot stemmen bij ieder stemlokaal op het eiland en de openingstijden van de stemlokalen, met respectievelijk 56,30% en 47,69%. Wat opvalt is dat 32,19% van de respondenten wist hoe zij een vervangende stempas aan konden vragen. Tijdens de afname van de offline enquêtes werd echter regelmatig aangegeven door respondenten dat men niet op de hoogte was van dit proces omdat men zijn of haar stempas tijdig had ontvangen. Men had daarom ook geen aanleiding om op zoek te gaan naar deze informatie.

3. Via welke mediakanalen heeft u informatie ontvangen over deze verkiezingen?

- 47,11% van de respondenten heeft de informatie over de verkiezingen via radiocommercials ontvangen.
- 45,69% van de respondenten, heeft de informatie via sociale media ontvangen. We kunnen concluderen dat radiocommercials en sociale media voor deze voorlichtingscampagne de meest effectieve mediakanalen waren.
- Hieronder ziet u de verdeling van de andere kanalen. Wat opvalt is dat slechts 6,02% van de respondenten informatie heeft ontvangen via posters of billboards.

Via de radio, via radiocommercials.	47,11%	399
Via sociale media.	45,69%	387
Via kennissen, collega's, burens, vrienden of familie.	23,26%	197
Via foldermateriaal.	17,12%	145
Via lokale kranten.	16,17%	137
Via de radio, via radioprogramma's met interviews of talkshows.	15,11%	128
Via lokale (nieuws)websites.	11,22%	95
Via lokale tv-zenders.	10,86%	92
Via geen van de hierboven genoemde informatie- of mediakanalen.	6,26%	53
Via posters of billboards.	6,02%	51
Ik heb niet gehoord dat er verkiezingen waren van het Europees Parlement.	1,30%	11

4. Heeft u gestemd?

- 63,52% van de respondenten heeft niet gestemd voor de verkiezingen van het Europees Parlement op 23 mei 2019.
 - Waarom heeft u niet gestemd? Hieronder geven we de resultaten van de 4 meest gegeven antwoorden weer:
 - 31,20% van de respondenten wist niet op wie zij konden stemmen, zij hadden daarvoor vooraf onvoldoende informatie ontvangen. Hierin is een rol voor de kandidaten weggelegd.
 - 24,25% van de respondenten was van mening dat zijn of haar stem te weinig invloed heeft.
 - 24,25% van de respondenten wist niet waarom zij zouden gaan stemmen, ze hebben daarvoor vooraf onvoldoende informatie ontvangen.
 - 15,04% van de respondenten koos om een andere reden op te geven dan de redenen die standaard in de antwoordenlijst stonden vermeld. Enkele van die redenen waren:
 - a. Ik heb niet het gevoel dat Caribisch Nederland direct gebaat is bij de Europese verkiezingen. Een ver van m'n bed show
 - b. Te weinig inhoudelijke informatie aan de burger verstrekt. Geen info over bijv. voor welke zaken, relevant voor eilanden met een LGO-status, zal politieke partij X, Y, Z, zich inzetten.
 - c. I did not know enough about the candidates in order to feel that my vote would be justified
 - d. Because there was very little information published on the island about what the different parties represent
 - e. Did not have adequate info on candidates
 - f. We were not well informed about the election. No one took the time out to explain to the small man
 - g. Wist niet waarvoor de partijen staan. Wat pleiten ze voor in de EU. En door geen interesse van de politieke partijen voor CN is voor mij een signaal dat DH niet echt geïntereiseerd is

in ons. Er was 1 lid van een politieke partij hier. Maar als je niet eens bent met hun politieke gedachtengoed ja, dan maar niet stemmen. De aantal stemmen van de eilanden hebben misschien weinig invloed op de uitslag. De politieke partijen proberen niet eens via sociale media ed. info te verschaffen over hun plannen met wat betreft EU. Waarom stemmen?

- Een overzicht van alle redenen waarom men niet is gaan stemmen ziet u hieronder.

Ik wist niet op wie ik moest stemmen.		31,20%	166
Ik vind dat mijn stem te weinig invloed heeft.		24,25%	129
Ik wist niet waarom ik moest gaan stemmen.		24,25%	129
Indien u uw reden(en) niet ziet staan, kunt u dan hieronder aangeven waarom u niet gestemd heeft?	Reacties	15,04%	80
Ik had die dag geen tijd om te gaan stemmen.		13,72%	73
Ik weet niet wat er met mijn stem gebeurt.		12,41%	66
Ik vind het niet belangrijk.		11,28%	60
Ik was niet op het eiland.		10,90%	58
Ik heb geen stempas gekregen.		9,59%	51
Ik wist niet waar ik kon gaan stemmen.		3,01%	16
Ik wist niet wanneer ik kon gaan stemmen.		1,50%	8
Ik wist niet dat er verkiezingen waren.		0,56%	3
Ik had geen geldig identiteitsbewijs.		0,38%	2

- 36,48% van de respondenten heeft wel gestemd die dag.
 - Waarom heeft u wel gestemd? Hieronder geven we de resultaten van 4 meest gegeven antwoorden weer:
 - 62,95% van de respondenten gaf aan dat zij stemmen belangrijk vinden.
 - 62,62% vindt het zijn of haar democratisch recht.
 - 45,25% van de respondenten wil graag invloed uitoefenen op de samenstelling van het Europees Parlement.
 - 39,67% van de respondenten vindt dat zij hun recht van spreken verliezen wanneer ze niet stemmen.
 - Hieronder ziet u het volledige overzicht van de percentages en aantallen per antwoord.

Ik vind stemmen belangrijk.		62,95%	192
Het is mijn democratisch recht.		62,62%	191
Ik wil graag invloed uitoefenen op de samenstelling van het Europees Parlement.		45,25%	138
Als ik niet stem, vind ik dat ik mijn recht van spreken verlies.		39,67%	121
Ik zie het als mijn plicht.		27,21%	83
Ik wil niet zeggen waarom ik heb gestemd.		2,30%	7
Indien u uw reden(en) niet ziet staan, kunt u dan hieronder aangeven waarom u wel gestemd heeft?	Reacties	2,30%	7

5. Weet u wat de functie en taken zijn van het Europees Parlement?

- De meeste respondenten, 41,77% weten niet wat de functie en taken van het Europees Parlement zijn.
- 28,85% van de respondenten was reeds op de hoogte van de functie en taken van het Europees Parlement.
- Voor 16,25% van de respondenten is dat vooral duidelijk geworden in de periode vóór de verkiezingen, door de informatie hierover die ze daarover hebben ontvangen via diverse informatie- en mediakanalen.

We kunnen concluderen dat 16,25% van de respondenten wist wat de functie en taken waren van het Europees parlement doordat zij daar informatie over hebben ontvangen via diverse informatie- en mediakanalen, in de aanloop naar de verkiezingen. Informatieverstrekking m.b.t. de functie en taken van het Europees Parlement, was echter geen onderdeel van de voorlichtingscampagne van RCN.

6. Kent u het belang van de verkiezingen voor het Europees Parlement?

- 39,18% van de respondenten weet niet wat het belang van de verkiezingen is voor hun eiland.
- 28,63% weet wel wat het belang van de verkiezingen is.
- Voor 14,85% van de respondenten is dat vooral duidelijk geworden in de periode vóór de verkiezingen, door de informatie hierover die ik heb ontvangen via diverse informatie- en mediakanalen.

Net als bij deelvraag 5 kunnen we concluderen dat circa 14,85% van de personen is geïnformeerd over het belang van de verkiezingen doordat zij informatie hebben ontvangen via diverse informatie- en mediakanalen. Informatieverstrekking m.b.t. het belang van de verkiezingen voor het Europees Parlement, was echter geen onderdeel van de voorlichtingscampagne van RCN.

7.1.3. Samenvatting en conclusie hoofdvraag

Hoofdvraag: *Was u bekend met het feit dat er op donderdag 23 mei 2019 verkiezingen waren, en voor welk orgaan?*

Deze hoofdvraag kunnen we op basis van de antwoorden op de bovenstaande deelvragen kunnen beantwoorden. We kunnen vaststellen dat 90% van de bewoners van Bonaire, Sint Eustatius en Saba op de hoogte waren van het feit dat er verkiezingen waren, waarvan 65,88% ook wist voor welk orgaan dat was.

7.2. Samenvatting en conclusies Bonaire

In dit onderdeel trekken we aan de hand van de resultaten uit de enquête, onderbouwde conclusies, waarmee we de vooraf bepaalde hoofd- en deelvragen kunnen beantwoorden. Per vraag wordt er aangegeven welke resultaten de deelvraag beantwoorden.

7.2.1. Samenvatting en conclusies deelvragen Bonaire

1. Was u bekend met het feit dat er op 23 mei 2019 verkiezingen waren, en waarvoor?

- 68% van de respondenten op Bonaire wist dat ze op 23 mei 2019 konden gaan stemmen voor het Europees Parlement.
- 23.91% wist wel dat er verkiezingen waren, maar niet voor welk orgaan.
- Iets meer dan 5% van de respondenten hoorde pas achteraf over de verkiezingen en 2.91% wist helemaal niet dat er verkiezingen waren.

We kunnen concluderen dat een ruime meerderheid van de respondenten, namelijk 68% wist dat er verkiezingen waren voor het Europees Parlement. Nog eens 23.91% wist dat er verkiezingen waren. Hieruit kunnen we afleiden dat 92% van de bewoners van Bonaire op de hoogte waren van het feit dat er verkiezingen waren, 68% ook wist waarvoor er verkiezingen waren.

2. Was u bekend met de stemregels, zoals:

- Dat u een geldig ID-bewijs mee moest nemen?
 - 74.90% van de respondenten was van deze stemregel op de hoogte.
- Dat u uw stempas mee moest nemen?
 - 74.64% van de respondenten was van deze stemregel op de hoogte.
- Dat u kon gaan stemmen bij ieder stemlokaal op Bonaire.
 - 56.27% van de respondenten was van deze stemregel op de hoogte.
- Dat u een volmacht kon verlenen of ontvangen?
 - 49.93% van de respondenten was van deze stemregel op de hoogte.
- Kende u de openingstijden van de stemlokalen?
 - 45.97% van de respondenten was van deze stemregel op de hoogte.
- Was u op de hoogte van de procedure voor het aanvragen van een vervangende stempas?
 - 32.23% van de respondenten was van deze stemregel op de hoogte.
- 10.57% van de respondenten, was van geen enkele van de bovenstaande stemregels op de hoogte.

We kunnen concluderen dat ruim 74% van de respondenten weten dat ze een stempas en geldig ID-bewijs mee moeten nemen. We zien dat het geven of ontvangen van een volmacht niet bij iedereen bekend is, dit geldt ook voor de mogelijkheid tot stemmen bij ieder stemlokaal op het eiland en de openingstijden van de stemlokalen. Wat opvalt is dat slechts 32.23% van de respondenten weet hoe zij een vervangende stempas aan konden vragen. Tijdens de afname van de offline enquêtes werd echter regelmatig aangegeven door respondenten dat men niet op de hoogte was van dit proces omdat men zijn of haar stempas tijdig had ontvangen. Men had daarom ook geen aanleiding om op zoek te gaan naar deze informatie.

3. Via welke mediakanalen heeft u informatie ontvangen over deze verkiezingen?

- 52.87% van de respondenten heeft de informatie over de verkiezingen via radiocommercials ontvangen.
- 44.40% van de respondenten, heeft de informatie via sociale media ontvangen. We kunnen concluderen dat radiocommercials en sociale media voor deze voorlichtingscampagne de meest effectieve mediakanalen waren op Bonaire.
- Hieronder ziet u de verdeling van de andere kanalen. Wat opvalt is dat slechts 4.89% van de respondenten informatie heeft ontvangen via posters of billboards.

Via de radio, via radiocommercials.	52.87%	368
Via sociale media.	44.40%	309
Via kennissen, collega's, burens, vrienden of familie.	20.55%	143
Via foldermateriaal.	18.25%	127
Via lokale kranten.	16.81%	117
Via de radio, via radioprogramma's met interviews of talkshows.	16.24%	113
Via lokale tv-zenders.	12.50%	87
Via lokale (nieuws)websites.	11.64%	81
Via geen van de hierboven genoemde informatie- of mediakanalen.	5.32%	37
Via posters of billboards.	4.89%	34
Ik heb niet gehoord dat er verkiezingen waren van het Europees Parlement.	0.57%	4

4. Heeft u gestemd?

- 64.16% van de respondenten op Bonaire heeft niet gestemd voor de verkiezingen van het Europees Parlement op 23 mei 2019.
 - Waarom heeft u niet gestemd? Hieronder de resultaten van de 4 meest gegeven antwoorden:
 - 31.69% van de respondenten wist niet op wie zij konden stemmen, zij hadden daarover vooraf onvoldoende informatie ontvangen.
 - 26.52% van de respondenten wist niet waarom zij zouden gaan stemmen.
 - 24.27% van de respondenten was van mening dat zijn of haar stem te weinig invloed heeft.
 - 15.51% van de respondenten had die dag geen tijd om te gaan stemmen.
 - 13.26% van de respondenten koos om een andere reden op te geven dan de redenen die standaard in de antwoordenlijst stonden vermeld. Enkele van die redenen waren:
 - a. "Het publiek is niet geïnformeerd over de keuzes die er waren."
 - b. "Er miste informatie over de Europese verkiezingen niet eens informatie wie wie is, of beter zeg me wat voor voorstel ze op tafel leggen."
 - c. "Ik heb geen interesse."
 - d. "Er miste veel informatie."
 - Een overzicht van alle redenen waarom men niet is gaan stemmen ziet u hieronder.

Ik wist niet op wie ik moest stemmen.		31.69%	141
Ik wist niet waarom ik moest gaan stemmen.		26.52%	118
Ik vind dat mijn stem te weinig invloed heeft.		24.27%	108
Ik had die dag geen tijd om te gaan stemmen.		15.51%	69
Ik weet niet wat er met mijn stem gebeurt.		13.48%	60
Ik vind het niet belangrijk.		13.26%	59
Indien u uw reden(en) niet ziet staan, kunt u dan hieronder aangeven waarom u niet gestemd heeft?	Responses	13.26%	59
Ik was niet op het eiland.		9.66%	43
Ik heb geen stempas gekregen.		9.21%	41
Ik wist niet waar ik kon gaan stemmen.		2.92%	13
Ik wist niet wanneer ik kon gaan stemmen.		1.57%	7
Ik had geen geldig identiteitsbewijs.		0.45%	2
Ik wist niet dat er verkiezingen waren.		0.45%	2

- 35.84% van de respondenten op Bonaire heeft wel gestemd die dag.
 - Waarom heeft u wel gestemd? Hieronder geven we de resultaten van 4 meest gegeven antwoorden:
 - 61.99% van de respondenten gaf aan dat zij stemmen belangrijk vinden.
 - 60.89% vindt het zijn of haar democratisch recht.
 - 44.76% van de respondenten wil graag invloed uitoefenen op de samenstelling van het Europees Parlement.
 - 40.32% van de respondenten vindt dat zij hun recht van spreken verliezen wanneer ze niet stemmen.
 - Hieronder ziet u het volledige overzicht van de percentages en aantallen per antwoord.

Ik vind stemmen belangrijk.		61.69%	153
Het is mijn democratisch recht.		60.89%	151
Ik wil graag invloed uitoefenen op de samenstelling van het Europees Parlement.		44.76%	111
Als ik niet stem, vind ik dat ik mijn recht van spreken verlies.		40.32%	100
Ik zie het als mijn plicht.		25.00%	62
Ik wil niet zeggen waarom ik heb gestemd.		2.02%	5
Indien u uw reden(en) niet ziet staan, kunt u dan hieronder aangeven waarom u wel gestemd heeft?	Responses	1.61%	4

5. Weet u wat de functie en taken zijn van het Europees Parlement?

- De meeste respondenten, 41.35% zijn niet op de hoogte wat de functie en taken van het Europees Parlement zijn.
- 28.14% van de respondenten was reeds op de hoogte van de functie en taken van het Europees Parlement.
- Voor 16.38% van de respondenten is dat vooral duidelijk geworden in de periode vóór de verkiezingen, door de informatie hierover die zij hebben ontvangen via diverse informatie- en mediakanalen.

We kunnen concluderen dat 16.38% van de respondenten wist wat de functie en taken waren van het Europees parlement doordat zij daar informatie over hebben ontvangen via diverse informatie- en mediakanalen. Informatieverstrekking m.b.t. de functie en taken van het Europees Parlement, was echter geen onderdeel van de voorlichtingscampagne van RCN.

6. Kent u het belang van de verkiezingen voor het Europees Parlement?

- 38.18% van de respondenten weet niet wat het belang van de verkiezingen is voor hun eiland.
- 27.48% weet wel wat het belang van de verkiezingen was.
- Voor 15.72% van de respondenten is dat vooral duidelijk geworden in de periode vóór de verkiezingen, door de informatie hierover die zij hebben ontvangen via diverse informatie- en mediakanalen.

Net als bij deelvraag 5 kunnen we concluderen dat 15.72% van de respondenten is geïnformeerd over het belang van de verkiezingen doordat zij informatie hebben ontvangen via diverse informatie- en mediakanalen. Informatieverstrekking m.b.t. het belang van de verkiezingen voor het Europees Parlement, was echter geen onderdeel van de voorlichtingscampagne van RCN.

7.2.2. Samenvatting en conclusie hoofdvraag Bonaire

Hoofdvraag: *Was u bekend met het feit dat er op donderdag 23 mei 2019 verkiezingen waren, en voor welk orgaan?*

Deze hoofdvraag kunnen we op basis van de antwoorden op de bovenstaande deelvragen kunnen beantwoorden. Hieruit kunnen we afleiden dat 92% van de bewoners van Bonaire op de hoogte waren van het feit dat er verkiezingen waren. 68% wist ook voor welk orgaan er verkiezingen waren.

7.3. Samenvatting en conclusies Sint Eustatius

In dit onderdeel trekken we aan de hand van de resultaten uit de enquête, onderbouwde conclusies, waarmee we de vooraf bepaalde hoofd- en deelvragen kunnen beantwoorden. Per vraag wordt er aangegeven welke resultaten de deelvraag beantwoorden.

7.3.1. Samenvatting en conclusies deelvragen Sint Eustatius

1. Was u bekend met het feit dat er op 23 mei 2019 verkiezingen waren, en waarvoor?

- 52,43% van de respondenten wist dat ze op 23 mei 2019 konden gaan stemmen voor het Europees Parlement.
- 33,01% wist wel dat er verkiezingen waren, maar niet voor welk orgaan.
- 8,74% wist helemaal niet dat er verkiezingen waren.
- 5,83% van de respondenten hoorde pas achteraf over de verkiezingen.

Hieruit kunnen we afleiden dat circa 85% van de bewoners van Sint Eustatius op de hoogte waren van het feit dat er verkiezingen waren. We kunnen concluderen dat een krappe meerderheid van de respondenten, namelijk 52,43% wist dat er verkiezingen waren voor het Europees Parlement. 33,01% wist dat er verkiezingen waren, maar niet voor welk orgaan.

2. Was u bekend met de stemregels, zoals:

- Dat u uw stempas mee moest nemen?
 - 81,55% van de respondenten was van deze stemregel op de hoogte.
- Dat u een geldig ID-bewijs mee moest nemen?
 - 84,47% van de respondenten was van deze stemregel op de hoogte.
- Dat u een volmacht kon verlenen of ontvangen?
 - 68,93% van de respondenten was van deze stemregel op de hoogte.
- Dat u kon gaan stemmen bij ieder stemlokaal op uw eiland (indien er meerdere stemlokalen waren)
 - 54,37% van de respondenten was van deze stemregel op de hoogte.
- Kende u de openingstijden van de stemlokalen?
 - 55,34% van de respondenten was van deze stemregel op de hoogte.
- Was u op de hoogte van de procedure voor het aanvragen van een vervangende stempas?
 - 34,95% van de respondenten was van deze stemregel op de hoogte.
- 10,68% van de respondenten, was van geen enkele van de bovenstaande stemregels op de hoogte.

We kunnen concluderen dat meer dan 80% van de respondenten wist dat ze een stempas en geldig ID-bewijs mee moesten nemen om te kunnen stemmen. We zien dat de mogelijkheid tot het geven of ontvangen van een volmacht minder bekend was. Iets meer dan de helft, 55,34% was op de hoogte van de openingstijden van de stemlokalen. Op Sint Eustatius er slechts 1 stemlokaal, dit werd dan ook vaak als antwoord gegeven wanneer deze vraag werd gesteld, de inwoners zijn zich daar dus zeker van bewust. We zien dat, net als op de andere eilanden, het proces voor het aanvragen van een vervangende stempas minder bekend is. Tijdens de afname van de offline enquêtes werd echter regelmatig aangegeven door respondenten dat men niet op de hoogte was van dit proces omdat men zijn of haar stempas tijdig had ontvangen. Men had daarom ook geen aanleiding om op zoek te gaan naar deze informatie. Daarnaast was 10,68% van de respondenten op Sint Eustatius van geen enkele stemregel op de hoogte.

3. Via welke mediakanalen heeft u informatie ontvangen over deze verkiezingen?

- Op Sint Eustatius heeft 45,69% van de respondenten, de informatie via sociale media ontvangen.
- 35,23% van de respondenten heeft de informatie over de verkiezingen via radiocommercials ontvangen. We kunnen concluderen dat ook hier sociale media en radiocommercials, voor deze voorlichtingscampagne, de meest effectieve mediakanalen waren.
- Hieronder ziet u de verdeling van de andere kanalen. Wat opvalt is dat slechts 5,68% van de respondenten informatie heeft ontvangen via posters of billboards.

Via sociale media.	50,00%	44
Via de radio, via radiocommercials.	35,23%	31
Via kennissen, collega's, burens, vrienden of familie.	31,82%	28
Via de radio, via radioprogramma's met interviews of talkshows.	15,91%	14
Via foldermateriaal.	14,77%	13
Via lokale (nieuws)websites.	11,36%	10
Via geen van de hierboven genoemde informatie- of mediakanalen.	10,23%	9
Via lokale kranten.	9,09%	8
Via posters of billboards.	5,68%	5
Ik heb niet gehoord dat er verkiezingen waren van het Europees Parlement.	4,55%	4
Via lokale tv-zenders.	3,41%	3

4. Heeft u gestemd?

- Op Sint Eustatius heeft 61,90% van de respondenten niet gestemd voor de verkiezingen van het Europees Parlement op 23 mei 2019.
 - Waarom heeft u niet gestemd? Hieronder geven we de resultaten van de 4 meest gegeven antwoorden weer:
 - 28,85% van de respondenten wist niet op wie zij konden stemmen, zij hadden daarvoor onvoldoende informatie ontvangen.
 - 25,00% van de respondenten was van mening dat zijn of haar stem te weinig invloed heeft.
 - 25,00% van de respondenten koos om een andere reden op te geven dan de redenen die standaard in de antwoordenlijst stonden vermeld. Enkele van die redenen waren:
 - a. I did not know enough about the candidates in order to feel that my vote would be justified
 - b. No enough information concerning the voting
 - c. We were not well informed about the election. No one took the time out to explain to the small man
 - 17,31% van de respondenten wist niet waarom zij zouden gaan stemmen, ze hebben daarvoor onvoldoende informatie ontvangen.
 - Een overzicht van alle redenen waarom men niet is gaan stemmen ziet u hieronder.

Ik wist niet op wie ik moest stemmen.		28,85%	15
Ik vind dat mijn stem te weinig invloed heeft.		25,00%	13
Indien u uw reden(en) niet ziet staan, kunt u dan hieronder aangeven waarom u niet gestemd heeft?	Reacties	25,00%	13
Ik wist niet waarom ik moest gaan stemmen.		17,31%	9
Ik was niet op het eiland.		13,46%	7
Ik weet niet wat er met mijn stem gebeurt.		9,62%	5
Ik heb geen stempas gekregen.		7,69%	4
Ik had die dag geen tijd om te gaan stemmen.		3,85%	2
Ik vind het niet belangrijk.		1,92%	1
Ik had geen geldig identiteitsbewijs.		0,00%	0
Ik wist niet dat er verkiezingen waren.		0,00%	0
Ik wist niet waar ik kon gaan stemmen.		0,00%	0
Ik wist niet wanneer ik kon gaan stemmen.		0,00%	0

- 38,10% van de respondenten heeft wel gestemd die dag.
 - Waarom heeft u wel gestemd? Hieronder geven we de resultaten van 4 meest gegeven antwoorden weer:
 - 75,00% vindt het zijn of haar democratisch recht.
 - 71,88% van de respondenten gaf aan dat zij stemmen belangrijk vinden.
 - 43,75% van de respondenten wil graag invloed uitoefenen op de samenstelling van het Europees Parlement.
 - 37,50% van de respondenten vindt dat zij hun recht van spreken verliezen wanneer ze niet stemmen.
 - Hieronder ziet u het volledige overzicht van de percentages en aantallen per antwoord.

Het is mijn democratisch recht.		75,00%	24
Ik vind stemmen belangrijk.		71,88%	23
Ik wil graag invloed uitoefenen op de samenstelling van het Europees Parlement.		43,75%	14
Als ik niet stem, vind ik dat ik mijn recht van spreken verlies.		37,50%	12
Ik zie het als mijn plicht.		34,38%	11
Indien u uw reden(en) niet ziet staan, kunt u dan hieronder aangeven waarom u wel gestemd heeft?	Reacties	9,38%	3
Ik wil niet zeggen waarom ik heb gestemd.		6,25%	2

5. Weet u wat de functie en taken zijn van het Europees Parlement?

- De meeste respondenten, 46,60%, wisten niet wat de functie en taken van het Europees Parlement zijn.
- 31,07% van de respondenten was reeds op de hoogte van de functie en taken van het Europees Parlement.
- Voor 14,56% van de respondenten is dat vooral duidelijk geworden in de periode vóór de verkiezingen, door de informatie hierover die ze hebben ontvangen via diverse informatie- en mediakanalen.

We kunnen concluderen dat 14,56% van de respondenten wist wat de functie en taken waren van het Europees parlement doordat zij daar informatie over hebben ontvangen via diverse informatie- en mediakanalen, in de aanloop naar de verkiezingen. Informatieverstrekking m.b.t. de functie en taken van het Europees Parlement, was echter geen onderdeel van de voorlichtingscampagne van RCN.

6. Kent u het belang van de verkiezingen voor het Europees Parlement?

- 45,63% van de respondenten wist niet wat het belang van de verkiezingen was.
- 31,07% wist wel wat het belang van de verkiezingen was.
- Voor 10,68% van de respondenten is dat vooral duidelijk geworden in de periode vóór de verkiezingen, door de informatie die ze hebben ontvangen via diverse informatie- en mediakanalen.

Net als bij deelvraag 5 kunnen we concluderen dat circa 10,68% van de personen is geïnformeerd over het belang van de verkiezingen doordat zij informatie hebben ontvangen via diverse informatie- en mediakanalen, in de aanloop naar de verkiezingen. Informatieverstrekking m.b.t. het belang van de verkiezingen voor het Europees Parlement, was echter geen onderdeel van de voorlichtingscampagne van RCN.

7.3.2. Samenvatting en conclusie hoofdvraag Sint Eustatius

Hoofdvraag: *Was u bekend met het feit dat er op donderdag 23 mei 2019 verkiezingen waren, en voor welk orgaan?*

Deze hoofdvraag kunnen we op basis van de antwoorden op de bovenstaande deelvragen kunnen beantwoorden. We kunnen vaststellen dat circa 85% van de bewoners van Sint Eustatius hoogte waren van het feit dat er verkiezingen waren, waarvan 52,43% ook wist voor welk orgaan dat was.

7.4. Samenvatting en conclusies Saba

In dit onderdeel trekken we aan de hand van de resultaten uit de enquête, onderbouwde conclusies, waarmee we de vooraf bepaalde hoofd- en deelvragen kunnen beantwoorden. Per vraag wordt er aangegeven welke resultaten de deelvraag beantwoorden.

7.4.1. Samenvatting en conclusies deelvragen Saba

1. Was u bekend met het feit dat er op 23 mei 2019 verkiezingen waren, en waarvoor?

- 62,32% van de respondenten wist dat ze op 23 mei 2019 konden gaan stemmen voor het Europees Parlement.
- 28,99% wist wel dat er verkiezingen waren, maar niet voor welk orgaan.
- 7,25% van de respondenten hoorde pas achteraf over de verkiezingen.
- 1,45% wist helemaal niet dat er verkiezingen waren.

Hieruit kunnen we afleiden dat circa 90% van de bewoners van Saba op de hoogte waren van het feit dat er verkiezingen waren. We kunnen concluderen dat een meerderheid van de respondenten, namelijk 62,32% wist dat er verkiezingen waren voor het Europees Parlement. 28,99% wist dat er verkiezingen waren, maar niet voor welk orgaan.

2. Was u bekend met de stemregels, zoals:

- Dat u uw stempas mee moest nemen?
 - 81,16% van de respondenten was van deze stemregel op de hoogte.
- Dat u een geldig ID-bewijs mee moest nemen?
 - 84,06% van de respondenten was van deze stemregel op de hoogte.
- Dat u een volmacht kon verlenen of ontvangen?
 - 56,52% van de respondenten was van deze stemregel op de hoogte.
- Dat u kon gaan stemmen bij ieder stemlokaal op uw eiland (indien er meerdere stemlokalen waren)
 - 59,42% van de respondenten was van deze stemregel op de hoogte.
- Kende u de openingstijden van de stemlokalen?
 - 55,01% van de respondenten was van deze stemregel op de hoogte.
- Was u op de hoogte van de procedure voor het aanvragen van een vervangende stempas?
 - 27,54% van de respondenten was van deze stemregel op de hoogte.
- 7,25% van de respondenten, was van geen enkele van de bovenstaande stemregels op de hoogte.

We kunnen concluderen dat ruim 80% respondenten wisten dat ze een stempas en geldig ID-bewijs mee moesten nemen om te kunnen stemmen. We zien dat het geven of ontvangen van een volmacht minder bekend was, dit geldt ook voor de mogelijkheid tot stemmen bij ieder stemlokaal op het eiland en de openingstijden van de stemlokalen. We zien dat slechts 27,54% van de respondenten weet hoe zij een vervangende stempas aan kunnen vragen. Tijdens de afname van de offline enquêtes werd echter regelmatig aangegeven door respondenten dat men niet op de hoogte was van dit proces omdat men zijn of haar stempas tijdig had ontvangen. Men had daarom ook geen aanleiding om op zoek te gaan naar deze informatie.

3. Via welke mediakanalen heeft u informatie ontvangen over deze verkiezingen?

- Op Saba heeft 53,97% van de respondenten, de informatie via sociale media ontvangen.
- 41,27% van de respondenten heeft de informatie over de verkiezingen via kennissen, collega's, burens, vrienden of familie ontvangen. Saba wijkt op dit gebied erg af van Bonaire en Sint Eustatius. Op de andere twee eilanden waren naast sociale media, de radiocommercials het meest effectief. We zien dat op Saba juist de lokale kranten en posters en billboards effectiever waren dan radio en tv. Dit is ook logisch aangezien er geen lokale radio- en tv-stations meer zijn op Saba.
- Hieronder ziet u de verdeling van de andere kanalen.

Via sociale media.	53,97%	34
Via kennissen, collega's, burens, vrienden of familie.	41,27%	26
Via lokale kranten.	19,05%	12
Via posters of billboards.	19,05%	12
Via geen van de hierboven genoemde informatie- of mediakanalen.	11,11%	7
Via foldermateriaal.	7,94%	5
Via lokale (nieuws)websites.	6,35%	4
Ik heb niet gehoord dat er verkiezingen waren van het Europees Parlement.	4,76%	3
Via lokale tv-zenders.	3,17%	2
Via de radio, via radioprogramma's met interviews of talkshows.	1,59%	1
Via de radio, via radiocommercials.	0,00%	0

4. Heeft u gestemd?

- 58,33% van de respondenten heeft niet gestemd voor de verkiezingen van het Europees Parlement op 23 mei 2019.
 - Waarom heeft u niet gestemd? Hieronder geven we de resultaten van de 4 meest gegeven antwoorden weer:
 - 28,57% van de respondenten wist niet op wie zij konden stemmen, zij hadden daarvoor onvoldoende informatie ontvangen.
 - 22,86% van de respondenten was van mening dat zijn of haar stem te weinig invloed heeft.
 - 22,86% van de respondenten was niet op het eiland op de dag van de verkiezingen.
 - 22,86% van de respondenten koos om een andere reden op te geven dan de redenen die standaard in de antwoordenlijst stonden vermeld. Enkele van die redenen waren:
 - a. Because there was very little information published on the island about what the different parties represent.
 - b. Did not have adequate info on candidates.
 - c. Nobody really explained.
 - d. I proxy-ed my wife, but she didn't have time after all.
 - Een overzicht van alle redenen waarom men niet is gaan stemmen ziet u hieronder.

Ik wist niet op wie ik moest stemmen.		28,57%	10
Ik vind dat mijn stem te weinig invloed heeft.		22,86%	8
Ik was niet op het eiland.		22,86%	8
Indien u uw reden(en) niet ziet staan, kunt u dan hieronder aangeven waarom u niet gestemd heeft?	Reacties	22,86%	8
Ik heb geen stempas gekregen.		17,14%	6
Ik wist niet waar ik kon gaan stemmen.		8,57%	3
Ik had die dag geen tijd om te gaan stemmen.		5,71%	2
Ik wist niet waarom ik moest gaan stemmen.		5,71%	2
Ik weet niet wat er met mijn stem gebeurt.		2,86%	1
Ik wist niet dat er verkiezingen waren.		2,86%	1
Ik wist niet wanneer ik kon gaan stemmen.		2,86%	1
Ik vind het niet belangrijk.		0,00%	0
Ik had geen geldig identiteitsbewijs.		0,00%	0

- 41,67% van de respondenten heeft wel gestemd die dag.
 - Waarom heeft u wel gestemd? Hieronder geven we de resultaten van 4 meest gegeven antwoorden weer:
 - 64,00% van de respondenten gaf aan dat zij stemmen belangrijk vinden.
 - 64,00% vindt het zijn of haar democratisch recht.
 - 52,00% van de respondenten wil graag invloed uitoefenen op de samenstelling van het Europees Parlement.
 - 40,00% van de respondenten ziet het als zijn of haar plicht.
 - Hieronder ziet u het volledige overzicht van de percentages en aantallen per antwoord.

Ik vind stemmen belangrijk.		64,00%	16
Het is mijn democratisch recht.		64,00%	16
Ik wil graag invloed uitoefenen op de samenstelling van het Europees Parlement.		52,00%	13
Ik zie het als mijn plicht.		40,00%	10
Als ik niet stem, vind ik dat ik mijn recht van spreken verlies.		36,00%	9
Ik wil niet zeggen waarom ik heb gestemd.		0,00%	0
Indien u uw reden(en) niet ziet staan, kunt u dan hieronder aangeven waarom u wel gestemd heeft?	Reacties	0,00%	0

5. Weet u wat de functie en taken zijn van het Europees Parlement?

- De meeste respondenten, 39,13% wisten niet wat de functie en taken van het Europees Parlement zijn.
- 33,33% van de respondenten was reeds op de hoogte van de functie en taken van het Europees Parlement.
- Voor 17,39% van de respondenten is dat vooral duidelijk geworden in de periode vóór de verkiezingen, door de informatie hierover die ik heb ontvangen via diverse informatie- en mediakanalen.

We kunnen concluderen dat 17,39% van de respondenten wist wat de functie en taken waren van het Europees parlement doordat zij daar informatie over hebben ontvangen via diverse informatie- en mediakanalen, in de aanloop naar de verkiezingen. Het grootste deel van de respondenten wist echter niet wat de functie en taken van het Europees Parlement zijn. Informatieverstrekking m.b.t. de functie en taken van het Europees Parlement, was echter geen onderdeel van de voorlichtingscampagne van RCN.

6. Kent u het belang van de verkiezingen voor het Europees Parlement?

- 40,58% van de respondenten wist niet wat het belang was van de verkiezingen.
- 37,68% wist wel wat het belang was van de verkiezingen.
- Voor 11,59% van de respondenten is dat vooral duidelijk geworden in de periode vóór de verkiezingen, door de informatie hierover die ik heb ontvangen via diverse informatie- en mediakanalen.

We kunnen concluderen dat circa 11,59% van de personen is geïnformeerd over het belang van de verkiezingen doordat zij informatie hebben ontvangen via diverse informatie- en mediakanalen, in de aanloop naar de verkiezingen. Het grootste deel van de respondenten wist echter niet wat het belang van de verkiezingen was. Informatieverstrekking m.b.t. het belang van de verkiezingen voor het Europees Parlement, was echter geen onderdeel van de voorlichtingscampagne van RCN.

7.4.2. Samenvatting en conclusie hoofdvraag Saba

Hoofdvraag: *Was u bekend met het feit dat er op donderdag 23 mei 2019 verkiezingen waren, en voor welk orgaan?*

Deze hoofdvraag kunnen we op basis van de antwoorden op de bovenstaande deelvragen kunnen beantwoorden. Hieruit kunnen we afleiden dat circa 90% van de respondenten op Saba op de hoogte waren van het feit dat er verkiezingen waren. We kunnen eveneens concluderen dat een meerderheid van de respondenten, namelijk 62.32% wist dat er verkiezingen waren voor het Europees Parlement. 28.99% wist dat er verkiezingen waren, maar niet voor welk orgaan.

8. Aanbevelingen

Hieronder zetten de onderzoekers een aantal aanbevelingen uiteen m.b.t. de verbeteringen die gemaakt kunnen worden bij campagnes voor verkiezingen.

8.1. Aanbevelingen voor RCN en BZK

- Bijna alle respondenten hebben aangegeven dat zij ervan op de hoogte waren dat er verkiezingen zijn gehouden op 23 mei, maar niet alle respondenten wisten voor welk orgaan er verkiezingen zijn gehouden. Daarom adviseren de onderzoekers om deze inhoudelijke informatie eerder te verspreiden en dus eveneens eerder media-aandacht te geven.
- Het zou goed zijn om algemene informatie over het Europees Parlement zoals de functie, taken, het belang van en invloed op het eiland, in meerdere talen op de eilanden te verspreiden ruim voorafgaand aan de verkiezingen. Hierin dient dan ook duidelijke aangegeven te worden wat de lokale binding is van het Europees Parlement met de drie eilanden. Dit is voor het grootste deel van de respondenten niet duidelijk. Zij willen hierin beter en volledig voorgelicht worden. Op deze manier zal een grotere groep bereid zijn om hun stem uit te brengen tijdens deze verkiezingen, dit werd meermaals aangegeven in zowel de online als offline enquêtes. Zodra wij als onderzoekers een aantal voorbeelden noemden van projecten die ondersteund zijn of worden met geld vanuit het European Development Fund (EDF), werd de invloed van Europa direct tastbaar voor de respondenten. Ons advies is dan ook om in toekomstige campagnes meer informatie te verstrekken over lokale projecten die mogelijk zijn gemaakt door steun vanuit de EU.
- We zien dat 9.5% van de respondenten die stemgerechtigd waren hebben aangegeven dat zij geen stempas hebben ontvangen. Wellicht kan het ministerie van BZK de bezorging van de stempassen, in samenwerking met de Openbare Lichamen verder optimaliseren.
- Het proces voor het verkrijgen van een vervangende stempas is het minst bekend bij de respondenten. Dit houdt in dat de personen die geen stempas hebben ontvangen, dus vaak ook niet weten hoe zij die dan alsnog kunnen verkrijgen. Het advies is om tijdens de voorlichting voorafgaand aan de volgende verkiezingen, hier meer aandacht aan te besteden. Betere kennis van dit proces kan de opkomst verhogen.
- Op alle eilanden spelen radio en sociale media de belangrijkste rol in het bereiken van de kiezer. Het is goed om dit vast te houden en tijdig de campagnes te starten, zodat het publieke debat ook over de verkiezingen eerder op gang komt. Een aanzienlijk deel van de mensen gaf ook aan dat zij de informatie via mond-tot-mond reclame hebben ontvangen, het is daarom belangrijk dat verspreiding van de informatie eerder op gang komt. Ons advies is om hier minstens 8 weken voor de verkiezingen mee te beginnen. Juist omdat het onderwerp en het belang van de verkiezingen voor de eilanden maar bij een kleine groep duidelijk is, is het belangrijk om deze informatie tijdig te verspreiden. Zo komen het gesprek en de discussies lokaal reeds op gang. Wanneer dit vervolgens wordt gecombineerd met (persoonlijke) aandacht voor de eilanden vanuit een partij, dan zal dit, naar vermoeden, resulteren in een hogere opkomst.

8.2. Aanbevelingen voor kandidaten van politieke partijen

- Slechts één kandidaat, Samira Rafaela, is voorafgaand aan de verkiezingen op bezoek gegaan naar de eilanden in de Caribische regio. Daarnaast had zij een radiocommercial lopen bij een radiozender op Bonaire. Dit heeft veel invloed gehad op de personen die zijn gaan stemmen, zij voelden zich daardoor gezien en gehoord. Het zou goed zijn als meerdere kandidaten, van verschillende partijen, de moeite nemen om de eilanden te bezoeken of in ieder geval hun communicatie en campagne eveneens richten op de eilanden. De respondenten hebben aangegeven hier veel waarde aan te hechten. Binnen Caribisch Nederland is in dit geval wel alleen Bonaire bezocht. Ons advies is om alle drie de eilanden persoonlijke aandacht te geven. Dat kan in de vorm van een bezoek maar ook via lokale mediakanalen. Op zowel Sint

Eustatius als Saba gaven respondenten aan dat dit hun besluit om wel te gaan stemmen positief zou beïnvloeden.

Bijlage 1 - Data-export onderzoeksdata

Er is een volledige export van de (geanonimiseerde) onderzoeksdata in Excel bijgevoegd.
Het bestand heet: *Full data-export verkiezingen Europees Parlement 23 mei 2019.xlsx*

Bijlage 2 - Export onderzoeksresultaten per enquêtevraag

U vindt de antwoorden per vraag van de respondenten op alle eilanden op pagina 1 van bijlage 2:
Bijlage 2 Export onderzoeksresultaten per enquêtevraag.pdf

U vindt de antwoorden per vraag van de respondenten op Bonaire op pagina 12 van bijlage 2: ***Bijlage 2 Export onderzoeksresultaten per enquêtevraag.pdf***

U vindt de antwoorden per vraag van de respondenten op Sint Eustatius op pagina 25 van bijlage 2:
Bijlage 2 Export onderzoeksresultaten per enquêtevraag.pdf

U vindt de antwoorden per vraag van de respondenten op Saba op pagina 37 van bijlage 2: ***Bijlage 2 Export onderzoeksresultaten per enquêtevraag.pdf***